

Noorte mõistmine

Uurides **identiteeti** ning selle rolli
rahvusvahelises noorsootöös

SALTO kultuurilise mitmekesisuse ressursikeskus

SALTO on lühend nimetusest Support and Advanced Learning and Training Opportunities (toetus-, edasiõppe ja koolitusvõimalused).

SALTO-YOUTH.net on võrgustik, kuhu kuulub kaheksa ressursikeskust, mis kõik tegelevad ühe Euroopa noortevaldkonna prioriteediga, toetades Euroopa Komisjoni programmi Euroopa Noored.

SALTO kultuurilise mitmekesisuse ressursikeskus asub Londonis, Briti Nõukogu ruumides tegutsevas Ühendkuningriigi Euroopa Noored riiklikus agentuuris.

Me pakume kultuurilist mitmekesisust puudutavat toetust, informatsiooni ja koolitust, mis on asjakohased erinevatele riikidele ja piirkondadele nii Euroopas kui selle ümbruses. Meil on ka internetilehekül, kust töötajad ning organisatsioonid võivad leida vahendeid, meetodeid, materjale ja viiteid.

Kõik publikatsioonid ja vahendid on vabalt allalaaditavad meie veebilehel:

www.salto-youth.net/diversity

Programm Euroopa Noored

Programm Euroopa Noored (2007–2013) rahastab Euroopa Komisjon ning see pakub noortele ning noorsootöötajatele erinevaid Euroopa mõõdet sisaldavaid mitteformaalse õppimise võimalusi.

Programmi üldised eesmärgid on järgnevad:

- Noortes kodanikuaktiivsuse edendamine ja arendamine
- Solidaarsus ning sotsiaalne sidusus
- Kvaliteeditoetussüsteemide arendamine ja edendamine
- Üleeuroopaline koostöö

Programm toetab selliseid projekte nagu noortevahetused, noortealgatused, noorte demokraatiaprojektid, Euroopa vabatahtlik teenistus, koolitused, võrgustikutegevused ja palju muud!

Rohkem informatsiooni leiate Euroopa Komisjoni veebilehelt:

http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm

Sisukord

02 Sissejuhatus

1 MIKS-IDENTITEET

Identiteet rahvusvahelises noorsootöös

- 7 1.1 Identiteediga seotud teemade kaardistamine programmis Euroopa Noored
- 14 1.2 Hariduslikud väljakutsed

2 MINA-IDENTITEET

Mina ja identiteet

- 22 2.1 Enda avamine: identiteedi kihid
- 29 2.2 Identiteedi arenemine
- 34 2.3 21. sajandi elustiil
- 40 2.4 “Vaata mu profiili” – interaktiivne enesepresentatsioon sotsiaalvõrgustikes
- 47 2.5 Meie noorsootöö tähendus
- 49 2.6 Meetodid ja tegevused

3 MEIE-IDENTITEET

Identiteet ja grupid

- 66 3.1 Identiteet ja grupid
- 71 3.2 Identiteet ja stereotüübid
- 78 3.3 Üksikisikute identiteedi areng grupis
- 81 3.4 Meetodid ja tegevused
- 90 Kokkuvõte
- 92 Kasutatud kirjandus ja viited
- 96 Tänusõnad

LISA: „Isiklik kaaslane: leia end“ http://www.salto-youth.net/downloads/4-17-2312/PersonalCompanion_OnlineVersion.pdf

SISSEJUHATUS

Kes ma olen? Milline on minu identiteet ja personaalne kultuur? Mis mulle meeldib ja mis mitte? Millal ma tunnen end hästi ja millal halvasti? Kuidas ma asjadega toime tulen?

Kultuurilisele mitmekesisusele mõeldes puutume kokku selliste teemadega nagu tolerantsus, koos elamine, kuidas võidelda diskrimineerimise, rassismi ja ksenofoobia vastu. Kuid kõigepealt peaksime kõik astuma sammukese tagasi ning esitama endale väljakutse. Kultuuridevaheline õppimine tähendab näha teisi ning seda, mis on erinev ja mitmekesine, kuid me näeme teisi vaid siis, kui vaatame kõigepealt iseennast.

Inimese jaoks on ülimalt oluline olla teadlik iseendast, et suuta õppida ka teistelt inimestelt ja nende personaalsetelt kultuuridelt, mitte üksnes rahvustelt. Kes need teised on? Kuidas saaksime vastastikku toimida ning jagada?

Identiteediteema on aastaid [SALTO-YOUTH kultuurilise mitmekesisuse ressursikeskuse](#) koolituste keskmes olnud, kuna see on oluline samm kultuuridevahelise õppimise suunas. Me oleme seisukohal, et identiteedi ning selle rolli uurimine rahvusvahelises noorsootöös vajab veelgi enam toetust.

Käesoleva publikatsiooni autorid on kogunud teie jaoks kokku ning mõelnud läbi mitmed teooriad, mudelid, meetodid ja noorte ning noorsootöötajate tõsielulood. Selle eesmärgiks on olnud luua vahend, mis on kohandatud just noorsootöötajate ning teiste noortega töötavate isikute vajadusi silmas pidades.

Publikatsioon sisaldab:

- identiteedi mõiste uurimiseks vajaminevaid teooriaid ja mudeleid
- noorsootöös kasutatavaid meetodeid ja vahendeid
- programmiga Euroopa Noored seotud noorte ja noorsootöötajate isiklike kaemusi
- lisamaterjali teie eneserefleksiooni hõlbustamiseks

Me loodame, et käesolev käsiraamat on kasulik abivahend ning inspiratsiooniallikas rahvusvahelise noorsootöö praktikas.

[SALTO-YOUTH kultuurilise mitmekesisuse ressursikeskus](#)

Meetoditest ja tegevustest

Personaalse identiteedi analüüsimiseks on palju meetodeid. Käesoleva publikatsiooni lisamaterjal on üks neist ning me soovime teil seda proovida!

Meetod on vahend – see on tööriist, mitte eesmärk. Ärge kasutage neid meetodeid üksnes nende kasutamise pärast. Kasutage neid, et saavutada endale seatud hariduslikke eesmärke, või abivahendina, mis aitab teie grupil vaadata neile olulisi teemasid teise nurga alt.

On ilmselge, et raamatus kirjeldatud meetod ei ole iial sama, mis grupis rakendatud meetod. Te peate alati kohandama meetodeid vastavalt nendele noortele, kellega te töötate, grupi suurusele, varasemale refleksioonitasemele ja järgnevatele sammudele programmis. Seetõttu ei maini me ka kordagi ajastust: see, kui palju kulub aega, sõltub väga palju konkreetsest olukorrast.

Iga kord,
kui näete seda pilti,
tähendab see,
et teil on koolitusel
kasutamiseks
sobiv meetod.

Me püüame esitada meetodeid võrreldaval moel, kuid peame vormist olulisemaks sisu. Kuna käesolevasse publikatsiooni on võimatu mahutada kõiki meetodeid, mis (nii palju, kui meie teame) on seotud identiteedi mõistega, pakume siin välja mõned neist, lootes sellega äratada teid uudishimu ning ajendada teid omal käel otsima või looma uusi meetodeid.

Rääkimine identiteedist selle mistahes vormis (identiteedi areng, identiteedikriis, vastuolulised huvid, tulevikuarengud ja -plaanid jne) võib olla väga tundlik teema. Enne, kui palute oma grupi liikmetel end avada või teistega oma mõtteid jagada, veenduge et tunnete oma gruppi ning, et selles osalejad tunnevad end üksteise seltsis mugavalt. Kui analüüsida, kuidas me muutusime selliseks inimeseks, nagu me oleme ning kuhu me soovime jõuda, võib see kutsuda esile traumaatilisi kogemusi. Eriti selliste gruppide puhul, mille liikmed on kogunud puudust, diskrimineerimist või vägivalda. Laske igal liikmel liikuda edasi omas tempos, lubage neil hoida oma mõtisklusi endale ning andke neile soovi korral vabadus mitte kaasa lüüa.

Identiteet on rahvusvahelises noorsootöös põnev teema. Me julgustame teid olema loominguline ning mõtlema välja mooduseid, mis soodustavad teie grupis refleksiooni, mõtete jagamist, arutelu ja väitlust selle üle, kuidas nende keskkond on neid mõjutanud ning kuidas mõjutavad nemad oma keskkonda.

Head lugemist!

1 MIKS-IDENTITEET

Identiteet rahvus- vahelises noorsootöös

Mida saan ma oma noorteprojektide kaudu identiteedi kohta teada? Mida õpin ma iseenda ning teiste kohta? Ja miks see üldse oluline on?

1.1 Identiteediga seotud teemade kaardistamine programmis Euroopa Noored

Osalemine rahvusvahelisel noorteüritusel võib olla väga põnev. Me kohtume teiste kultuuridega, kogeme mitmekesisust ja arendame uusi projekte üheskoos erineva taustaga inimestega. See võib panna – mõnikord teadlikult ning mõnikord alateadlikult – noori endalt küsima: mis mind teistega ühendab ning mis mind neist eristab; milline on minu roll grupis; mis kujundab minu identiteeti; kes ma olen.

Programm Euroopa Noored tegevused aitavad noortel nende küsimustega tegeleda. Paljud projektid annavad noortele võimaluse elada ning töötada mitmekesistes kogukondades. Projektides toimuvate protsesside vältel on noortel võimalus teiste inimestega suhtlemise kaudu avastada ning arendada oma identiteeti.

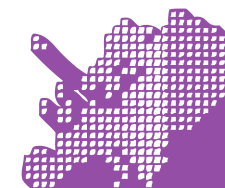
Rahvusvahelised ja/või kultuuridevahelised kokkupuuted on sageli „identiteedikriisi“ lätted. Kui erinevatest rahvustest ja kultuuridest inimesed kokku saavad, põrkuvad omavahel erinevad väärtushinnangud ja elustiilid ning tõstatavad küsimusi erinevuste ja sarnasuste kohta. Selliste küsimustega silmitsi seistes ning neile vastuseid ostides võib „kriis“ indiviidi identiteeti esile kerivate harivate protsesside kaudu kasvatada ning arendada.

Programm Euroopa Noored kogemus puutub sageli kokku identiteediga seotud küsimustega ning kõige tavalisemad neist on:

- noorte inimeste eneseväärikuse areng
- noorte inimeste kuuluvustunde areng
- jagatud ja mitmekesiste väärtuste üle reflekteerimine Euroopa kontekstis

Programm
Euroopa Noored
tegevused
aitavad noortel
tegeleda paljude
identiteediga
seotud
küsimustega

- mitmekesisuse kui väärtuse edendamine erinevate gruppide, riikide ja kultuuride hulgas
- identiteediga seotud vastuoluliste teemade kriitiline analüüs, sealhulgas etnilisus, kultuuriline ja rahvuslik identiteet ning suhted vähemuste/enamuste vahel
- Euroopas elavate inimeste erinevate identiteetide, veendumuste, kultuuride, traditsioonide ja ajaloo mõistmine ning arusaam, et need on kujundanud ning kujundavad ka jätkuvalt elu meie kontinendil
- inimõiguste edendamine ning rassismi ja diskrimineerimise vastu võitlemise osas teadlikkuse suurendamine
- noorte aktiivse osalemise kaudu Euroopa identiteedi loomises osalemine
- tegelemine selliste nähtustega nagu migratsioon, majanduslik ebavõrdsus, konfliktid ning teabekandjad, mis struktuuriliselt mõjutavad ning aegajalt piiravad personaalseid ja grüpiidentiteete

Neid teemasid vaadates on selge, et identiteet on oluline ning seetõttu ongi see sageli programm Euroopa Noored projektide teemaks. Kuigi noored inimesed ei ole sellest alati teadlikud, mängib identiteet, olgu see siis nende isiklik või grüpiidentiteet, suuremas osas projektidest olulist rolli.

Käesolevas publikatsioonis uurime järgnevaid küsimusi:

- Mida tähendab identiteet noorsootöö valdkonnas?
- Kuidas teevad noored kindlaks identiteediga seotud teemasid?
- Miks on noorsootöötajatel ja noortel kasulik õppida paremini tundma enda ning teiste inimeste identiteeti?

Identiteet
on sageli
programm
Euroopa
Noored
projektide
teemaks

Luca Sparnacci

Euroopa kodanikuks olemise teemaline koolitus

Euroopa kodanikuks olemise koolituse raames leidsime palju teemasid ja tulemusi, mis puudutasid erinevusi identiteedis ning nende olulisust kuuluvustunde ja sellega seotud lugupidamise osas. Noorte jaoks on identiteediteema oluline, sest nooruses kasvatakse ja pannakse alus oma kuuluvustundele. Oluline on püüda õppida tundma omaenda piire ning vastandada end teistele selleks, et neid piire kas muuta või tugevdada. Oluline on, et inimesel oleks endast hea ettekujutus. See on osa enesehinnangust ning enda võimete teadmisest. ■

Simona Fisichella

Euroopa vabatahtlik teenistus (EVT) Belfastis

EVTs oled kogu aeg kontaktis erinevatest kultuuridest pärit inimestega. Kõige paremini saab oma EVT kogemust ära kasutada, kui jagada teistega oma kultuuriidentiteeti ning õppida tundma ja mõistma nii paljusid erinevaid reaalsusi kui võimalik. Kui inimesed küsivad sinult su päritolu kohta, hakkad mõtlema oma kultuurile, riigile, ajaloole ning oma isiksuse mõningatele aspektidele, mille puhul sa iial ei arvanud, et su kultuuriidentiteet võiks neid mõjutada. Teisest küljest õpid sa nii palju teiste (nii lähedal asuvate kui kaugete) riikide kohta. EVTs olevate inimeste vahel on kultuurialoog alati väga pinev ning see hõlmab ka kohalikku ühiskonda. Väga meeldiv üllatus oli näha, kui võrd positiivne on õhustik, kui kokku saavad inimesed 20 erinevast riigist ja 4 erinevast religioonist, kellel on veel palju muidki erinevusi. Ühised õhtusöögid (kus istusime kokkupressitult kolmel väikesel diivanil ning kus ei olnud kunagi piisavalt klaase) olid väga rikastavad ning stimuleerivad. Meie moto oli: "Kui see töötab selles elutoas, peaks see töötama ka väljaspool!" ■

Alena FelcmanovaSaksa-Tšehhi noortefoorum (www.dtjf.de)

Mina kuulun Saksa-Tšehhi noortefoorumisse, mis on neljakümnest Saksamaa ja Tšehhi noorest koosnev grupp, kes püüavad parandada nende kahe riigi inimeste vahelist koostööd.

Kahe aasta vältel arendame ja juhendame mitmes töögrupis erinevaid projekte, mis puudutavad selliseid teemasid nagu Euroopa, kultuur, migratsioon, integratsioon, haridus, jne. Suurem osa foorumiga seotud inimestest on kakskeelsed. Minu arvates käivad identiteet ja keel alati käsikäes. Kui ma räägin muus keeles kui emakeeles, ei saa ma olla sada protsenti mina ise. Identiteedibarjäär tuleb ette. Kõige enam on seda tunda naljade puhul. Kõiki nalju, mida inimesed räägivad, on raske mõista ning kõiki oma nalju ei saa sama mõju saavutamiseks teise keelde tõlkida. Kui ma mõned aastad tagasi Saksamaale tulin, ärritas mind alguses väga, et mu naljad ei jõudnud kuulajateni ning mina ei saanud nende omadest aru.

Mul on ka tunne, et võõras keeles rääkides ei hooli ma palju sellest, mida ma ütlen. See ei puuduta mind samavõrd. Side puudub. Näiteks vandesõnad ei puuduta mind samal määral, sest ma ei tunneta neid.

Keelebarjääri on tunda ka rahvusvahelistel seminaridel. Kõik suhtlevad inglise keeles, mis suuremale osale on võõrkeel. Kuid kui hea selline suhtlus tegelikult on? Kas ei loo me enda jaoks pigem mingisugust ettekujutust selle asemel, mida inimene tegelikult öelda tahab?

“
Minu
arvates
käivad
identiteet
ja keel alati
käsikäes
”

Catherine Illingworth

EIL UK, riiklik noortekoosolek

“Suurendage rahu – muutuvad meeled”

Selle projekti raames toimus paar sissejuhatavat üritust, kolmepäevane kohalviibimine, neli pärastlõunast sessiooni ning lõpuüritus. Selle projekti peamiseks teemaks valiti identiteet, kuna see on isiksuseks olemise lahutamatu osa. Eriti oluline on see noorte jaoks, kui nad kasvavad, end avastavad ning valikuid teevad. Identiteedile keskendumine julgustab neid heitma pilku oma elule ning teistest kultuuridest pärit inimeste elule. See projekt oli ennekõike suunatud erineva tausta ning kultuuriga noortele, kelle hulka kuulusid segarassist ja afrokariibi noored, valged ning aasia noored, kes projekti vältel koos töötasid. Selle eesmärgiks oli lõhkuda barjääre ning parandada suhtlemist, pakkudes selleks turvalist ja positiivset arutelukeskkonda.

Kõik need noored olid britid ning kõik nad elasid samas linnas, kuid sellegipoolest ei puutunud tavaliselt omavahel kokku. UK on väga multikultuuriline riik ning me tahtsime, et need noored puutuksid positiivses õhustikus kokku erineva kultuurilise taustaga inimestega, et neid paremini tundma õppida. Parim, mida me lootsime saavutada, oli see, et noored õpiksid üksteist aktsepteerima ning omavahel rääkima. Ja nii läkski. Barjäärid noorte inimeste vahel lagunesid ning projekti lõpuks ajasime juba kõik omavahel juttu ning nad said Facebookis üksteisega sõbraks. Ma arvan, et me andsime neile võimaluse muuta oma arvamust. Nende suurim avastus oli see, et teised noored ei olegi neist niivõrd erinevad.

David Arribas

“Saame kokku” seminar Berliinis

Ma arvan, et meie identiteedi üks väga oluline aspekt on meie elukoht. Ma tunnen paljusid inimesi, kes on migreerunud idast lääneriikidesse. Minu jaoks oli olukord teistsugune. Ma kolisin Hispaaniast Türki. Seetõttu tunnen end “vähemusena vähemuse hulgas”, kui räägin teistest ümberasujustest.

Präegu töötan ma Sulukule vabatahtlike assotsiatsioonis romidega ning ma olen nende etniliste erinevuste kohta palju teada saanud. Hispaanias olles ei tundnud ma iial vajadust romisid mõista. Ma pidin minema teise riiki ning tundma end ka ise vähemusena, et olla avatud ning soovida mõista teisi. Nüüdseks olen ma elanud Türgis 12 aastat.

Terry Mattinson

Rahvusvaheline kohtumine “Kogemuse loomine – oota ootamatut”, Prestonis Lancashire’s

Meie Prestonis Lancashire’s asuv organisatsioon Youth aloud Youth Group organiseeris Maltalt pärit partnergrupiga Zak Mosta Youth Group rahvusvahelise kohtumise. Nii see kui ka teised rahvusvahelised kogemused on mulle näidanud, et rahvusvahelised kohtumised aitavad noortel globaalses maailmas nii sotsiaalsel kui isiklikul tasandil areneda. Ma arvan, et neil peaks olema võimalus organiseerimises täielikult kaasa lüüa, et sellest kujuneks nende jaoks positiivne mitteformaalne õpikogemus kõikidel tasanditel. See võib olla riskantne, kuid ma olen veendunud, et kõik õpivad oma vigade ning kogemuste analüüsimise kaudu.

Oma rahvusvahelise kogemuse läbi olen õppinud, et aegajalt tuleb noortega tegeledes kasutada eksperimentaalset lähenemist. Kõik need rahvusvahelised kohtumised on aidanud minus arendada globaalset kogemust kultuurist, mitmekülgsest ja ühiskondadest meie kohalikus, rahvuslikus ja globaalses maailmas.

Rahvusvahelised kohtumised aitavad noortel inimestel areneda nii sotsiaalsel kui isiklikul tasandil

1.2 - Hariduslikud väljakutsed

Nagu me nendest kogemustest näeme, on programmis Euroopa Noored esile kerkivad identiteediga seotud teemad üsna mitmekesised ja keerukad. Seetõttu on selle teemaga seotud hariduslikke väljakutseid palju. Tuginedes olemasolevatele praktikatele, soovime rõhutada „väljakutse“ kui võimaluse positiivset ning motiveerivat tähendust.

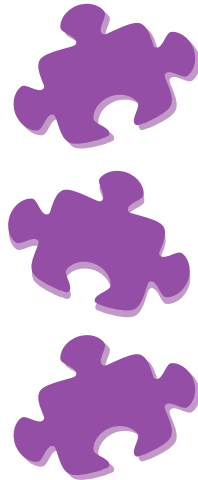
Identiteediga tegelemine, ka siis, kui see ei ole ilmne, on suurepärane õppimisvõimalus, mis haarab ning motiveerib kõiki osalejaid. Töötades identiteediga ja sellega seonduvate teemadega rahvusvahelises noorsootöös, tuvastasime kolm peamist hariduslikku väljakutset. Need on järgmised:

1. Teema laiem käsitlus versus spetsiifiline töö
2. Siin ja praegu versus pikaajalisus
3. Individuaalne versus grupp

Teema laiem käsitlus versus spetsiifiline töö

Identiteedi mõistega tegelemine kas siis spetsiifiliselt või teiste teemade osana on hariduslik väljakutse, millel on teatavad omapärad.

Identiteediga tegelemist võib vääriti mõista kui isekat tegutsemist, kui selles nähakse seda, et „inimesed vaatavad iseend“. Seetõttu ei ole väga tavaline, et koolitajad ja noorsootöötajad tegelevad ainult sellega või et see on mistahes tegevuse ametliku programmi oluline osa. Selle asemel on mitteformaalsed kohtumised, isiklikud kõnelused või koridorivestlused sageli vahendid, mida osalejad kasutavad selliste identiteediga seonduvate väljakutsete ja kogemuste „seedimiseks“, mis on esile kerkinud ametlike tegevuste raames.

Kuid sellegipoolest on vaja identiteediteemaga ka eraldi tegeleda. Kultuuridevahelist õppimist, kodanikuks olemist või noorsootöötajate ja koolitajate professionaalset arengut puudutavates tegevustes on identiteediga seotud arutelud hakanud aeglaselt, kuid üha enam maad võtma. See ei ole enam üksnes kerge kõrvalteema, vaid oluline fookuspunkt iseeneses. Kuid koos sellega tekib vajadus sobivate kontseptuaalsete raamistike ning spetsiifiliste ja adekvaatsete meetodite järele ning vaja läheb ka vastavaid pädevusi, et selle teemaga tõhusalt tegeleda.

Siin ja praegu versus pikaajalisus

Tasakaalu leidmine selle vahel, et tegevuse kestel keskendutaks käesolevale protsessile ning et tagatud oleks jätkusuutlikkus, on hariduslik väljakutse noorsootöoga seotud koolitajatele ning õpiprotsessi toetajatele. Viimastel aastatel on paljudel koolitustel ja seminaridel olnud võimalik näha tugevamat seost tegevuste ettevalmistamise, tegeliku rakendamise ja järeltegevuste vahel. Programm Euroopa Noored tegevuste hindamine näitab, et ettevalmistus- ning järeltegevuste osas on toimunud märkimisväärne paranemine.

Osalejatega rääkides rõhutatakse alati järeltegevuste olulist rolli, kuid kõige olulisemad kogemused saadakse sellele vaatamata tegevuse „siin-ja-praegu-faasis“.

Väljakutse saavutada rahuldav tasakaal pikaajaliste protsesside ning „siin ja praegu“ vahel omandab identiteediga tegelemisel konkreetse kõrvaltähenduse. Selle põhjuseks on asjaolu, et tegevuste kestel saadavad kogemused mõjutavad sageli inimeste identiteedi pikaajalist arengut.

“
Identiteediga tegelemine on suurepärane õppimisvõimalus, mis haarab ning motiveerib osalejaid
”

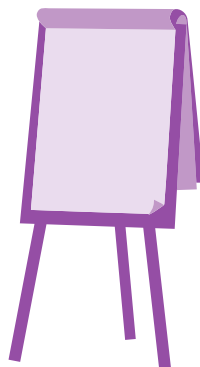
Mõnikord kutsuvad vägagi tugevad isiklikud kogemused, mis leiavad aset programm Euroopa Noored tegevuste raames, ootamatult esile identiteediga seotud teemasid ning mõjutavad seda, kuidas inimesed kajastavad oma identiteeti. Rahvusvahelise noortetegevuse hindamisel võib üsna sageli kuulda inimesi väljendamas selliseid mõtteid nagu “Nüüd on mul selgem ettekujutus sellest, millises suunas ma elus liikuda soovin” või “Ma arvasin, et tean, kes ma olen ning mida ma elus teha tahan, kuid nüüd olen ma segaduses ning pean mõtlema, mida ma siin kogunud olen”.

Selliste leidude väärtuses ei ole küsimustki. Kuid isegi siis, kui nad on väga asjakohased ning ülimalt olulised, on üksikisikute identiteedi kujunemine – nagu me näeme – pidev protsess ning ei leia aset vaid ühel konkreetsel ajahetkel.

Identiteedi osas on hariduslik väljakutse uurida mitte üksnes „siin-ja-praegu-olukorda“, vaid pakkuda osalejatele strateegiaid ning vahendeid, mis aitavad neil tulevikuski oma identiteedi arengust osa võtta.

Üksikisik versus grupp

Programm Euroopa Noored riiklikud ja rahvusvahelised tegevused toimuvad gruppides. Need grupid panevad aluse dünaamilistele protsessidele, mis eristavad neid suvalisest inimrühmast. Nende protsesside hulka kuulub normide, rollide ja suhete loomine, mis loovad vajaduse kas gruppki kuuluda või sellest eemalduda, ning seeläbi mõjutavad grupis olevate üksikisikute käitumist. Grupidünaamika ning üksikisikute vaheline alaline sünergia on identiteedi seisukohalt üks rikkamaid kogemusi.

Kuid identiteedil on isiklik ja grupidimensioon, mis on omavahel tugevas seoses ning millest kumbagi ei saa ilma teiseta mõista. Olukorras, kus tähelepanu on grupil, nagu on enamasti programmi Euroopa Noored kuuluvate tegevuste puhul, on hariduslik väljakutse pakkuda ruumi ja metodoloogilist suunamist ka selleks, et mõtiskleda identiteedi isiklikematele aspektidele.

Grupp ei peaks olema üksnes selliste sagedasti käsitletavate teemade õppimise allikas nagu meeskonnatöö või kultuuridevaheline õppimine, vaid see peab käsitlema ka identiteeti ennast. Iga tegevuse isiklik ja grupidimensioon on unikaalne õppimise allikas ning unikaalne identiteedi arendamise allikas. Seda võimalust saab kasutada, et mõista paremini identiteedi arendamise grupi- ja personaalseid dimensioone üldisemalt.

Käesoleva publikatsiooni järgnevad osad uurivad neid kolme väljakutset teoreetiliste ideede, kogemuste ning praktikute lugude kaudu. See käsiraamat jagab ka praktilisi meetodeid, mille abil rahvusvahelises noorsootöös tegeleda identiteediga seotud küsimustega.

2 MINA-IDENTITEET

Mina ja identiteet

Mis teeb minust selle, kes ma olen?
Kes ma tahan olla? Kas mul võib
olla rohkem kui üks identiteet?
Kas ma muutun vanemaks saades
kellekski teiseks? Ja miks on oluline
see, mida teised minust mõtlevad?

Lance Coulton, noortevahetusega "Step by Step Programme", UNA Exchange

Minu esimene Euroopa Noored projekt oli „Step by Step“ programmiga noortevahetus Belgias, mida toetas UNA Exchange.

Selle projekti raames oli mul esimest korda võimalus uurida oma identiteeti väljaspool kodulinna, mis on väga kitsarinnaline piirkond Lõuna-Walesis. Minu enesekindlus kasvas ning mul oli võimalik väljendada oma tõelisi tundeid tänu toetusele ning juhendamisele, mida pakkus mulle noorsootöötaja, kes oli minuga noortevahetusel kaasas. Walesis tagasi olles olen suutnud säilitada seda identiteeti ja uut enesekindlust ning üha kasvada ja kasvada. Nüüd suudan ma olla nii endaga kui oma sõpradega ausam ning olla just see inimene, kes ma olla tahan. Ma ei ole kindel, et oleksin ilma vajaliku toetuseta suutnud areneda sellele tasemele, kus ma nüüd olen!

Flavia Giovanelli-Marie, Euroopa vabatahtlik teenistus Prantsusmaal

Euroopa vabatahtliku teenistuse ajal õppisin paigutama end mugavalt uude konteksti ning õppisin paremini tundma oma iseloomu. Ma õppisin saama jagu võimalikest stereotüüpidest või eelarvamustest asjade, inimeste ja olukordade kohta. Ma viibisin mõnes üsna erinevaid etnilisi grupe ja kultuure hõlmavas keskkonnas, kus oli võimalik kerge vaevaga kogeda teiste kultuuride/identiteetide aspekte ning muuta need enda omaks. Ma võin öelda, et minu identiteet muutus tänu nendele rahvusvahelistele kogemustele rikkamaks ja terviklikumaks... ning lastes ümbritsevast keskkonnast endasse seda, mis mulle meeldib, muutub see iga päevaga veelgi rikkamaks.

Sofia Ribeiro

“rede ex aequo” LGBT assotsiatsioon Portugalis

Pärast valusat lahkuminekut biseksuaalsest poiss-sõbrast, hakkasin ma käima “rede ex aequo” kohtumistel. See on organisatsioon Portugalis, mis on suunatud lesbidele, geidele, biseksuaalsetele ning transseksuaalsetele inimestele vanuses 16 kuni 30 aastat.

Kui sõbrad välja arvata, ei olnud ma end iial üheski grupis nii hästi tundnud, ning siis paluti mul aidata seda gruppi koordineerida. Ma mõtlesin: “Ma olen heteroseksuaalne – kuidas peaksin ma teadma, kuidas nad end tunnevad?” Täna olen ma kindel, et selle pakkumise vastu võtmine oli üks parimaid otsuseid minu elus. See kogemus muutis täielikult seda, kuidas ma elu näen: nüüd olen ma igapäevaste olukordade suhtes oluliselt tolerantsem. See pani mind väljuma oma mugavustsoonist ning näitas mulle koledusi, millega mõned sellesse gruppi kuuluvad inimesed kokku puutuvad. Ma ei olnud ainus, kes muutus. Nüüd on ka mu parimatel sõpradel identiteedist ja tolerantsusest täiesti uus arusaam. Tõsi on see, et inimese seksuaalne orientatsioon on osa nende identiteedist, kuid see ei ole midagi sellist, mille pärast peaks inimest diskrimineerima.

Nüüd jätkan ma selle alal teavitustööd, et inimesed mõtleksid ja arutleksid. Ma räägin seda lugu ikka uuesti ja uuesti, ilma et kardaksin, mida teised minust mõtlevad. Iga inimene, kes hakkab teistmoodi mõtlema, on võit.

Kõige suuremat naudingut pakub mulle see, kui kohtun uuesti inimestega, keda ma ei ole tükk aega näinud ning kelle puhul tean, et aitasin neil ühiskonda sobituda ning tunda end hästi. Pole piisavalt sõnu väljendamaks õnne, mida ma sellisel puhul tunnen. ■

“
Mul on
nüüd
identiteedist
ja
tolerantsusest
täiesti
uus
arusaam
”

Sevcan Selamet

Euroopa kodanikuks olemise teemaline koolitus

Selle koolituse jooksul olen kohtunud inimestega, kes muutsid minu suhtumist oma identiteeti. Enne koolitust olin ma vaid türklane ja tüdruk ning punkt. Tegelikult sündis mu ema Serbias ning peab ennast albaanlaseks. Mu isa sündis Makedoonias ning mul on palju sugulasi Kosovos, Serbias ning Makedoonias. Need rahvused hõlmavad paljusid kultuure ja identiteete, vaatamata sellele, et näivad väga sarnased. See tähendab, et ma ei olnud oma identiteedis kindel. Kas ma tunnen, et olen neile lähedane?

Ma olen mõelnud ka sellele, mis on “Euroopa-identiteet”. Kas Euroopa-identiteet laieneb ka minule? Koolituse lõpus suudan tõenäoliselt anda nendele küsimustele parema vastuse. Nüüd tean ma, et mul on palju identiteete. Mul on teiste osalejatega nii palju ühist. Ja ma arvan, et kuigi Euroopa Liit hõlmab niivõrd paljusid identiteete, on kõikide nende inimeste jaoks ka üks Euroopa-identiteet. ■

2.1 - Enda avamine: identiteedi kihid

Meie ainukordsus ning enda võrdlemine teistega

Üks on kindel, meil kõigil on identiteet. Kuid ei ole kerge leida ühist määratlust, mis seda identiteeti kirjeldaks. Ühes teises SALTO publikatsioonis on öeldud, et: "Identiteet on see [...], mis meid teistest eristab JA muudab meid samasuguseks, kui on teised."¹ See on hea alguspunkt, mida me soovime pisut detailsemalt selgitada.

See määratlus rõhutab tugevalt „teisi“, vihjates, et meil ei ole võimalik mõista hästi enda identiteeti, ilma et näeksime seda võrdluses teiste inimestega enda ümber. Me kujundame oma identiteedi, võrreldes end teiste inimestega.

Selle võrdluse kaudu saame teada, kellele soovime sarnaneda ning kellest eemale hoida. Identiteedi kujunemises võib seetõttu näha kahte arengusuunda:

- Ühest küljest vaatame end võrdluses teistega ning paneme paika selle, mis teeb meid ainulaadseks, mille osas me teistest indiviididest erineme ja mille osas oleme erilised. See on identiteedi isiklik tähendus.
- Teisest küljest oleme „sotsiaalsed loomad“ ning meil on vajadus suhestuda teistega ning leida need grupid, hinnangud ja asjad, mis meil nendega ühist on. See on identiteedi sotsiaalne tähendus.

Isiklik identiteet koosneb kõikidest ainulaadsetest omadustest, millest isik on kas teadlik või tajub neid alateadlikult. See tähendab kõiki asju, mis eristavad meid kui indiviidi teistest indiviididest. See võib olla kas meie sõrmejalg, hääl, kunstianne, tantsuoskus, rääkimisviis, käitumine, meie põhimõtted ja väärtused, asjad, mis meile meeldivad või ei meeldi, meie füüsilised omadused jne.

Identiteet on see, mis meid teistest eristab JA muudab meid teistega sarnaseks

Meie ainulaadsus ei seisne üksnes iga üksiku omaduse ainulaadsuses, vaid kõikide nende summa ainulaadsuses². See individuaalne iseloomuomaduste kombinatsioon on aluseks meie eneseaustusele ning arusaamale sellest, kes me oleme³. Me ei ole alati teadlikud kõikidest oma iseloomuomadustest, kuid need on meie jaoks olulised, sest just need teevadki meist selle, kes me oleme. Need on tugevad motivaatorid, mis panevad meid tegutsema ning päästavad valla emotsioonid, eriti siis, kui neid rünnatakse.

Sotsiaalne identiteet tähendab osa meie identiteedist, mida kujundame teatud sotsiaalsete gruppidega samastudes või neist eristudes. „Sotsiaalne grupp“ tähistab siin vähemalt kahte inimest, kes üksteist mõjutavad, tunnustavad grupi liikmena teatud reegleid ning jagavad ühist identiteeti. Seega on see enam kui pelgalt juhuslike indiviidide hulk, nagu näiteks on seda bussipeatuses ootavad inimesed. Sotsiaalse grupi liikmed jagavad enamasti ühiseid huvisid ja väärtusi. Need huvid võivad olla näiteks tantsugrupi eesmärk õppida salsat või tuletõrjajate kohustus kustutada tulekahju, kuid selles mõttes ei ole kummalgi grupil vahet - nad on mõlemad sotsiaalne grupp.

Isiklik ja sotsiaalne identiteet ei ole üksteisele vasturääkivad; nad on sõltumatud. Indiviidid üheskoos moodustavad kollektiivi ning kollektiivil on mõju indiviidile.

Erinevate kihtide avamine

Arvestades seda, et iga indiviidi identiteet hõlmab nii personaalset kui sotsiaalset külge, ei ole päris õige kasutada sõna „identiteet“ nii, nagu oleks see vaid üks püsiv, mitte kunagi muutuv nähtus. Kuid meie igapäevases keeles, milles me oma maailma kirjeldame, on tavaline, et lihtsustame identiteedi keerulist käsitust.

Me ei ole alati kõikidest oma erinevatest külgedest teadlikud

¹ SALTO-YOUTH. (2006): ID Booklet, Ideas for Inclusion and Diversity. <http://www.salto-youth.net/downloads/4-17-1050/IDbooklet.pdf> lk13

² Shneider, J. (2001): Deutsch sein, Das Eigene, das Fremde und die Vergangenheit im Selbstbild des vereinten Deutschlands. Campus Verlag, Frankfurt.

³ Fearon, J. D. (1999): What is identity (as we now use the word)? Stanford University. <http://www.stanford.edu/~jfearon/papers/iden1v2.pdf>

See ei ole probleem, kuni me ei unusta, et iga inimese identiteet koosneb mitmetest kihtidest ning paljudest aspektidest. Mitte kunagi ei defineeri meid vaid üks aspekt, vaid pigem teeb seda hulk erinevaid kuulumise kihte ning enda samastamine või eristamine teistest. See, millised neist kihtidest on kõige olulisemad, sõltub indiviidist ning see võib muutuda lähtuvalt olukorrast.

Muutes meid ümbritsevat konteksti, muutuvad meie identiteedi erinevad aspektid suuremal või vähemal määral oluliseks. Üks ja seesama inimene võib olla naine, tudeng, ema, muusikaarmastaja, sulgpallimängija, bulgaarlane ning feminist. Kontserdil koos teiste muusikaarmastajatega ei ole üldse oluline asjaolu, et talle meeldib väga mängida sulgpalli. Selles kontekstis ühendab teda teistega konkreetne kiht tema identiteedis (armastus muusika vastu) ning see annab talle eesmärgi kontserdil viibida ning just seda aspekti ümbritsev stimuleeribki.

Samas aga võivad ühe inimese identiteedi erinevad aspektid tekitada temas konflikti. Näiteks, kui olla samaaegselt lapsevanem ning tudeng või töötaja, võib olla keeruline leida tasakaal, või kui inimese usulised tõekspidamised ning reeglid saavad takistuseks tema elu romantilisele küljele.

Kuid identiteetid ei ole jäävad, need muutuvad. Kuigi inimene on eluaeg lapsevanem, muutub selle tähendus lapsevanemastatuse esimesest aastast kuni lapselaste sünnini põhjalikult. Tudengi identiteet muutub ühel hetkel töötava inimese identiteediks ning kirk sulgpalli vastu võib ühel päeval asendada veelgi suurema kirega minigolfi vastu.

Oma identiteedi arendamine ja uurimine on jätkuv protsess, mille käigus me end teistega samastame ning end neist eristame. Kuid järjepidevus on oluline, et õpiksime mõistma seda, kes me oleme. Me ei

“
Oma identiteedi
arendamine ja
uurimine on
jätkuv protsess
”

muuda ju iga päev oma identiteeti: me ei ole ühel päeval taimetoitlasest kokk ning järgmisel päeval lihunik! Kuid kui meie elus juhtuvad pöördelised sündmused – näiteks mõistame, et meie seksuaalne orientatsioon on tavapärasest erinev või kaotame töö või sünnib meile laps või leiab aset mõni religioosse tähendusega sündmus –, tekitab see meile stressi ning sunnib meid oma identiteeti ümber hindama ning vastama uuel moel küsimusele: kes ma olen.

Identiteedi arendamine ei ole selline asi, mis meiega lihtsalt juhtub. Meil on sealjuures aktiivne roll ning me ei ole pelgalt oma sotsiaalse keskkonna või geenide produkt.

Siinkohal puudutame sagedasti käsitletud küsimust, mis on seotud looduse ja kasvatuse vastandamisega. Kas me oleme need, kes me oleme seepärast, et oleme niimoodi sündinud? Või oleme need, kes me oleme seepärast, et meid on mõjutanud ümbritsev ning haridus. Vastus on tõenäoliselt, et nii üks kui teine. Geenide osa on suur ning tõenäoliselt allub meie kontrollile vähem, kui meile meeldiks tunnustada. Kuid ka sotsiaalne keskkond mängib väga olulist rolli selles, kuidas kujunevad meie elus väärtused ja eelistused.

Kuid vaatamata geneetilisele ja sotsiaalsele mõjule suudame siiski ise mõelda ning teadlikult oma identiteeti kujundada.

Mitmekesisuse jäämäe mudel

Jäämäe metafoor on väga populaarne, kui kirjeldatakse seda, mis on nähtav ja mida on võimalik teise inimese juures tajuda. Viimane “jääb allapoole veepiiri” ja on seetõttu nähtamatu, kuid sellegipoolest palju suurem kui “jäämäe tipp”. See mudel on kasulik vaatamaks identiteeti sellest küljest, kuidas suur osa meie isikupärade nähtamatust poolest on see, mis mõjutab meie suhteid teiste inimestega.

“
Identiteetid ei
ole jäävad, need
muutuvad
”

Suurt osa sellest, mida me enda ning paljude meie jaoks oluliste identiteedikihide kohta teame, teised otsekohe ei näe. Mõned aspektid võivad teatud olukordades olla nähtavad (jäämaks jäämäe näite juurde, kujutage endale ette laineid, mis aegajalt katavad jäämäe mõnda külge ning mõnikord jälle ei kata), kuid suurem osa sellest, mis teeb meid selleks, kes me oleme, on nähtamatu ning selle avastamine eeldab teistelt palju aega, pingutust ning kannatust. Seega ei ole pilt, mis teistel inimestel meist tekib, iial täpne kuvand sellest, kes me tegelikult oleme, vaid üksnes see, mida nemad on võimelised kogema.

Loomulikult on inimese identiteet palju dünaamilisem ja muutlikum, kui seda on jäämägi. Jäämäe analoogia ei kirjelda, millised me tervikuna oleme, kuid see on sobiv vaatamaks suhet meie olemuse nähtavate ning nähtamatute aspektide vahel.

Enesetaju ja kõrvalseisja mulje ring

Me loome oma identiteedi iseseisvalt, kuid toetume meid ümbritseva muljele ning näeme end teiste inimeste silme läbi. See, kuidas me ennast tajume, on segu sellest, kuidas me end ise näeme ning kuidas arvame, et teised meid hindavad ja näevad.

Teiste arvamus meist läheb meile korda seetõttu, et see, kas meie ise või meie teod teistele meeldivad või mitte, mõjutab otseselt seda, kui kerge või keeruline on meil selline olla. See ei tähenda, et me soovime alati saada positiivset tagasisidet ning teiste heakskiitu. Kui me teatud gruppidele ei meeldi, võib see tähendada oma grupi suuremat poliitilist heakskiitu (näiteks kui me kuulume mõnda poliitilisse parteisse ning ei meeldi opositsioonipartei liikmele, kuna meie väited on veenvad).

Teised on meie jaoks nagu peegel, milles näeme iseend. Kas nad naeravad seetõttu, et neile meeldivad meie naljad? Kas nad pöörduvad ära seepärast, et me ei meeldi neile? Kas nad kortsutavad meie sõnade peale kulmu? Me võtame antud informatsiooni ja tagasiside ning kohandame selle järgi oma käitumist.⁴

See, kuidas meie end näeme, kuidas soovime, et inimesed meid näeksid ning kuidas me kujutame ette, et nad meid näevad, on omavahel segunenud ning muudab meid pidevalt, et saaksime iseendaks ning luua seeläbi identiteeditaju. See loob enesetaju ning kõrvalseisja mulje ringi, mida illustreerib joonis järgneval leheküljel.

“
Teised
on meie
jaoks nagu
peegel,
milles
näeme
iseend
”

⁴ Boyd, D. (2002): Faceted ID/entity: Managing Representation in a Digital World. Massachusetts Institute of Technology. Brown University. p.53 <http://smg.media.mit.edu/people/danah/thesis/danahThesis.pdf>

Olemine

Identiteet hõlmab teadlikke ja alateadlikke aspekte. Meie tunded iseenda kohta ei ole terve meie identiteet, kuid moodustavad sellest kindlasti suure osa. Me ei vali oma tundeid ega kutsu neid ise esile. Need moodustavad meist selle osa, mida ei ole alati kerge keele kaudu väljendada. Me ei ole igast meid mõjutanud kogemusest teadlik, kuid need moodustavad suure osa sellest, kes me oleme.

Lisaks on meie peas kujutus sellest, kes me oleme, või kui täpsemalt väljenduda, siis pilt sellest, keda me arvame end olevat. Oluline on ennast analüüsida, et avastada isiklikke väärtusi, põhimõtteid, eelistusi, seda, mida peame oluliseks, mis meile meeldib, mis meile ei meeldi ning millised on meie tugevad ja nõrgad küljed. Teisisõnu, me teeme kõike seda selleks, et end tundma õppida.

Tõlgendamine

Sõltumata sellest, kas meile öeldakse seda otse või mitte, on meil ettekujutus sellest, kuidas teised meid näevad. On ilmselge, et meie eeldused ei peegelda ilmtingimata tõde, kuid neil on siiski suur mõju sellele, kuidas me end tunneme.

Esitlemine

Me esitleme end teistele sellisena, nagu me tahame olla. Me teeme seda igapäevase suhtlemise, rääkimise, riietuse, oma sõnade ja tegevuste kaudu. Me kujutame end sarnastena nende inimestega, kellega soovime identiteeti jagada ning erinevana neist, kellega ei soovi identiteeti jagada. Me kasutame „sümboleid“ (näiteks lippe, riietust, stiili jne) väljendamaks kuuluvust ja eristumist ning seeläbi mõistame end paremini maailmas, milles elame.

Teiste poolt tajutud

Teised inimesed, sealhulgas meie enda või mõne muu grupi liikmed, tajuvad meid teisiti kui me ise end tajume. Väga harvadel juhtudel langeb nende ettekujutus meie omaga kokku, kuid enamasti peame ise oletama, mida nad mõtleavad.

2.2 – Identiteedi arenemine

Identiteet ei ole staatiline. See ei ole pelgalt midagi, mida me teatud hetkeni arendame ning seejärel püsib see muutumatuna. See ei ole ka midagi peidetut ja kindlaksmääratud, mille otsa me mingil hetkel komistame. Identiteet muutub ja areneb meie elu kõigis faasides.

Identiteedi staadiumid elu jooksul

Veidi enam kui 60 aastat tagasi oli psühhoanalüütik Erik Erikson väga huvitatud sellest, kuidas identiteet toimib ning kuidas see inimese eluea jooksul areneb. Hiljem väitis ta, et iga inimene teeb elu jooksul läbi mitu staadiumit ning et uuele staadiumile jõudmiseks on väga oluline teha läbi eelmine staadium.

Erik Eriksoni identiteedistaadiumid inimese eluea jooksul^{5,6}

Lootus	Usaldus vs Usaldamatus <i>Imikud, 0 kuni 1 aastat</i>
Tahe	Autonoomia vs Häbi ja Kahtlus <i>Mudilane, 2 kuni 3 aastat</i>
Eesmärk	Initsiatiiv vs Süütunne <i>Koolieelik, 4 kuni 6 aastat</i>
Pädevus	Usinus vs Alaväärsus <i>Lapsepõlv, 7 kuni 12 aastat</i>
Truudus	Identiteet vs Segadus rolli osas <i>Noorukiiga, 13 kuni 19 aastat</i>
Armastus	Intiimsus vs Eraldatus <i>Noored täiskasvanud, 20 kuni 34 aastat</i>
Hoolitsus	Generatiivsus vs Stagnatsioon <i>Keskiga, 35 kuni 65 aastat</i>
Tarkus	Ego terviklikkus vs Lootusetus <i>Pensioniiiga, alates 65. eluaastast⁷</i>

Iga kord, kui näete pilti raamatuvirnast, on tegemist teooriaosaga

Erik Eriksoni identiteedistaadiumid

⁵ Erikson, E. H. (1964): Insight and Responsibility. Norton, New York.

⁶ Erikson, E. H. (1968): Identity: Youth and Crisis. Norton, New York.

⁷ Wikipedia. Erikson's Stages of Psychosocial Development. http://en.wikipedia.org/wiki/Erikson%27s_stages_of_psychosocial_development

Eriksoni seisukohast lähtuvalt peavad noored inimesed lapsepõlvest täiskasvanuikka jõudmisel langetama arvukalt otsuseid nii enda kui oma rolli kohta, mida nad täiskasvanuelus mängida soovivad. Nad võivad eksperimenteerida paljude käitumismallidega ning erinevate variantidega iseendast, mis võivad olla nii harmoonilised kui konfliktised. Noor inimene võib mässata võimude vastu või olla dünaamiline tudeng, ta võib olla ülimalt huvitunud spordist või koguda Manga kujukesi. Noore inimese energia võib hõivata seksuaalse identiteedi küsimus. Tal võivad olla tugevad emotsioonid ja uskumused seoses mõne poliitilise vaatega, mis lühikese aja pärast muutuvad. Tal võib olla mõne kaaslasega pikema või lühema perioodi vältel intensiivne sõprusuhe ning siis on hetke jooksul see sõprus möödas – kas siis mõneks ajaks või igaveseks!

“
Noorusel on
ainulaadne
omadus
inimese elus
”

Kas noorus tähendab pidevat kriisi?

Eriksonile omistatakse termini „identiteedikriis“ välja mõtlemise au. Igal staadiumil on oma „kriis“, kuid noortel on see veelgi teravam, sest see staadium on üleminek lapsepõlvest täiskasvanuikka. Imikuea ning lapsepõlve jooksul on inimesel mitmeid identiteete, kuid noorukiea staadiumis areneb inimesel uus vajadus identiteedi järele.⁸ Eriksoni sõnade kohaselt näib see pöördepunkt inimese arengus olevat kompromiss selle vahel milleks „inimene on muutunud“ ja „milleks ühiskond ootab, et ta muutuks“.

Noorukiea teeb ainulaadseks asjaolu, et see on eriline süntees varasemate staadiumite ning eesolevate staadiumite ootuse vahel. Noorusel on inimese elus teatav ainulaadne omadus – see on sild lapsepõlve ja täiskasvanuea vahel. Noorus on radikaalsete muutuste aeg: puberteedia jooksul keha areneb, eesmärkide otsingu käigus areneb mõistus, areneb teadlikkus rollidest, mida ühiskond hilisemaks eluks pakub jne.

Just ennekoike noorukid tunnevad vajadust luua endale piirid, kui neil palutakse võtta tõsisemaid kohustusi.

Noorukieale on omane tunda segadust oma rolli osas, millele sageli lisandub soovimatus võtta vastutust; see võib kummitada inimest veel ka tema küpsemates aastates. Kui tingimused on õiged – Erikson usub, et selleks on tarvis piisavalt ruumi ja aega, et uurida ja eksperimenteerida – võib esile kerkida emotsionaalselt sügav ning kindel identiteeditunnetus.

Intiimsus vs Eraldatus

Eriksoni sõnade kohaselt esineb „intiimsus vs eraldatus“ konflikti ennekoike vanuses 20 kuni 34 aastat. Selles staadiumis on armusuhted inimese elus kõige olulisemad sündmused. Intiimsus tähendab inimese võimet suhelda teise inimesega sügaval ning isiklikul tasandil. Inimene, kellel ei ole arenenud identiteeditunnetust, kardab suhtesse pühenduda ning võib tõmbuda eraldatusse. Kui identiteet on saavutatud, ollakse valmis end teistega pikemaks ajaks siduma. Inimesed on seepeale valmis looma vastastikku intiimseid suhteid (näiteks lähedasi sõprusuhteid, armusuhet või abielu) ning on valmis tegema ohverdusi ja kompromisse, mida sellised suhted nõuavad. Tõeline intiimsus nõuab isiklikku pühendumist: teisele inimesele tuleb anda ning jagada, küsimata seejuures, mida tagasi saadakse. Kui inimene ei ole suuteline selliseid intiimseid suhteid looma, võib tulemuseks olla isoleeritus.

Valikud ja kohustused

Veidi aega pärast Erik Eriksoni pöördelist tööd identiteedi ja psühhosotsiaalse arengu teemadel 1960ndatel aastatel, täiustas ning arendas Kanada arengupsühholoog James Marcia Eriksoni ideed identiteedikriisist edasi.⁹

⁹ www.Learning-Theories.Com Identity Status Theory (Marcia). <http://www.learning-theories.com/identity-status-theory-marcia.html>

⁸ Wright, J. E. (1982): Erikson, Identity & Religion. Seabury Press, New York. p.73

Marcia märkis, et noorukistaadiumisse ei kuulu ei resoluutsus ega segadus oma identiteedi suhtes. Pigem näitab see, millises ulatuses on inimene teatud identiteeti erinevates eluvaldkondades uurinud ning sellele pühendunud, hõlmates muuhulgas tööd, usku, suhteid, soorolle ja muud sellist. Marcia identiteedisaaavutuste teooria väidab, et identiteedi moodustavad kaks selget osa: kriis ja pühendumine. Kriisi defineerib ta kui segaduse aega, mil vanu väärtuseid või valikuid ümber hinnatakse. Kriis kasvab välja pühendumiseks, uueks rolliks või väärtuseks.

Eriksoni lähenemise asemel, mis jaotas inimesed vanuse põhjal kaheksasse staadiumisse, tuli Marcia välja identiteedi arengut iseloomustava mittekronoloogilise „identiteedi oleku“ teooriaga:¹⁰

Identiteedi difusioon: olek, kus inimesel on tunne, et tal ei ole valikut. Ta ei ole veel pühendunud (või ei ole seda veel püüdnud või soovinud teha).

Identiteedi eelotsustamine: staatus, kus inimestel näib olevat soov pühenduda mõnele tähtsale tulevikuga seotud rollile, väärtusele või eesmärgile. Selles staadiumis ei ole inimesed veel identiteedikriisi läbi teinud. Nad kalduvad kohanduma teiste inimeste ootustega oma tuleviku osas (näiteks lasevad vanematel otsustada, millise suuna nende karjäär peaks võtma). Need inimesed ei ole veel kõiki valikuid läbi uurinud.

Identiteedi moratorium: olek, kus inimene on hetkel kriisis, uurib erinevaid võimalusi ning on valmis langetama otsuse, kuid ei ole oma valikutele veel pühendunud.

Identiteedi realiseerimine: olek, kus inimene on teinud läbi identiteedikriisi ning on pühendunud identiteeditajule (st teatud rollile või väärtusele), mille ta on valinud.

James Marcia
„identiteedi olek“

Marcia olekud (vt teooriakast) ei ole järjestikuse protsessi staadiumid. Peamiseks ideeks on, et meie identiteeditaju määravad suures osas valikud ja kohustused, mida me teatud isiklikest ja sotsiaalsetest tunnustest lähtudes teeme. Me kujundame oma identiteeti tehtavate valikute ning nende valikutega seotud kohustuste kaudu.

Identiteedi hulka kuulub ka seksuaalse orientatsiooni, väärtuste ja ideaalide ning kutsevaliku omaks võtmine. Marcia väidab, et hästi arenenud identiteet aitab meil mõista oma tugevaid ja nõrku külgi ning individuaalset ainulaadsust. Inimesed, kelle identiteet ei ole piisavalt arenenud, ei ole võimelised oma tugevaid ja nõrku külgi määratlema ning nende enesetaju ei ole nii selge.

Nii Erikson kui Marcia sõnastasid identiteedi arengut käsitlevad mõtted kindlas kontekstis (Põhja-Ameerikas) ja kindlal ajal (1960ndatel aastatel). Seda on oluline arvesse võtta, kui hinnata nende lähenemiste kasulikkust tänapäevareaalsuses.

Eriksonilt ja Marcialt saame teada, et identiteedi kujunemisel on mitmeid komponente. Kuid ei otsejoonelised ega kronoloogilised faasid ei suuda täielikult selgitada identiteedi keerukat arengut meie postmodernistlikes ühiskondades.

Kriisid ja pinged võimalusena

Kriisil ja pingel võib olla negatiivne tähendus, kuivõrd need viitavad raskustele, kuid neid võib mõista ka kui ajajärku või olukorda, kus me hindame ümber põhimõtteid ja valikuid ning sel juhul pakuvad need head võimalust kasvamiseks ning edasiseks arenguks.

Pinged indiviidi ja grupi vahel, usalduse ja usaldamatuse, autonoomia ning kahtluse vahel eksisteerivad meie kultuuridevahelises suhtlemises alati. Uurides neid eraviisiliselt ning grupiga, pakuvad need suurepäraselt õppimispotentsiaali.

“
Kriisid pakuvad
head võimalust
kasvamiseks
ning edasiseks
arenguks
”

¹⁰ Marcia, J. E. (1966): Development and Validation of Ego Identity Status. Journal of Personality and Social Psychology 3, pp. 551-558

2.3 – 21. sajandi elustiil

Elus ette tulevate valikute Rootsi laud

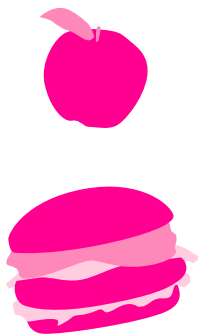
Elu tänapäeval on oluliselt teistsugune kui elu vaid üks sajand või isegi mõnikümme aastat tagasi. Paljuski on see kergem, kuid mõnes aspektis on see ka palju keerulisem.

Millegipärast on see natukene nagu maitsvate toitudega Rootsi laua ees seismine, kus valikute rohkus meid jalust rabab. Me teame, et ei suuda kõike pakutavat süüa ning et mõnede roogade koos söömine annab meile kohutava kõhuvalu. Me peame tegema valiku, mida me taldrikule paneme ning leppima sellega, et paljusid roogasid me ei proovi.

Samas on aga elu paljude noorte inimeste jaoks tänapäeval pigem selline, nagu oleks uks, mis viib ruumi, kus asub see imeline Rootsi laud, lukku keeratud. Nad näevad kaugusest kõiki roogasid, kuid teavad, et ükskõik, mida nad ka ei teeks, ei ole neil iial võimalust neid valikuid teha lihtsalt seetõttu, et neil puudub ligipääs.

Kumbki neist olukordadest ei ole eriti meeldiv. Esimene on „luksuse probleem“, kus on liiga palju võimalusi, mis nõuavad eneserefleksiooni ja kannatust. Teine on ebavõrdsust ja sotsiaalset ebaõiglust käsitlev poliitiline probleem, millega peavad tegelema poliitikud ning kodanikud.

Kui me vaatame esimest olukorda – ning sellesse olukorda satuvad paljud meist – siis märkame, et meil on hulgaliselt võimalikke eeskujusid, valikuid ja stiile, et määratleda, kes me oleme ning kes me olla soovime. Vähemalt teoreetiliselt võime muutuda milleks iganes soovime.

Meie elus on
hulgaliselt
võimalikke
valikuid, et
määratleda,
kes me oleme
ning kes me
soovime olla

Briti sotsioloog Anthony Giddens uuris põhjalikult informatsiooni ülekülluse probleemi ning vajalikke valikuid, mis võivad olla nii vabastavad (me võime muutuda selleks, kes soovime olla) kui häirivad (põhjastades emotsionaalset stressi ning nõudes pidevat riskide ja võimaluste analüüsi). Giddensi sõnade kohaselt “ei peitu inimese identiteet mitte tema käitumises ega – ükskõik kui olulisena see ka ei tunduks – teiste reageeringutes, vaid võimes hoida konkreetset narratiivi elusana. Inimese biograafia, kui ta soovib teiste inimestega igapäevaelus regulaarselt suhelda, ei või olla täielikult välja mõeldud. Need peavad jätkuvalt sisaldama sündmusi, mis välismaailmas aset leiavad, ning looma nende põhjal kestva „loo“ iseenda kohta.”¹¹ Selle narratiivi loomine tähendab mõista meie erinevaid kuuluvusi ja äratundmisi ning panna need kokku, et saada endast koherentne pilt. Säilitamiseks „enda lugu“, mis on samas ka arusaadav, on keerulisem, kui kasutatavaid elemente on palju ning need muutuvad pidevalt.

Anthony Giddens
– informatsiooni
ülekülluse probleem

Traditsiooni katkestamine, pluraliseerimine ja individualiseerimine

Sotsioloogid räägivad meile, et peaaegu kõikides ühiskondades üle Euroopa ning maailma on näha suundumust traditsiooni katkestamisele (eemaldumine traditsioonidest proovimaks uusi asju), pluraliseerumisele (paljud erinevad viisid ja vaated on võimalikud) ning individualiseerumisele.¹² Kuna valikuid ja võimalusi on niivõrd palju, ei öelda meile enam sündides, kes me oleme. Me peame selles ise selgusele jõudma.

11 Giddens, A. (1991): Modernity and Self-Identity, HYPERLINK “http://www.amazon.com/Modernity-Self-Identity-Self-Society-Modern/dp/0804719446/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1286468186&sr=8-1” Self and Society in the Late Modern Age. Stanford University Press, Stanford. p.54

12 Straub, J. (2004): Identität. In: Handbuch der Kulturwissenschaften. Grundlagen und Schlüsselbegriffe. Stuttgart, Weimar: Verlag J.B. Metzler

Keskajal olid sotsiaalsed rollid ühiskonnas ja klassides kindlad ning üksnes haruharva liikusid inimesed ühest klassist teise. Kui me vaatame enamikku tänapäevastest industriaalsetest ja postindustriaalsetest ühiskondadest, märkame ka praegu üsna stabiilset klassisüsteemi, kus põlvkondade vältel jäävad rikkad rikkasteks ja vaesed vaesteks. Selline stabiilsus või stagnatsioon klassisüsteemi sees annavad selles olijatele raamistiku ja juhised.

Kuid tänapäeval on (rohkem kui kunagi varem) võimalik nendest piiridest välja murda. Sotsiaalsest grupist välja murdmine tähendab aga alati stressi ja konflikti ning tõenäoliselt ka oluliste suhete lõppu.

Heitlused, mille teeb läbi professori tütar, kes tahab saada puusepaks, on niisama keerulised kui autojuhi poja omad, kes soovib hakata teenima elatist luuletuste kirjutamisega.

Informatsioon: uus eraldusjoon

Informatsioon erinevate eluviiside kohta on igal pool kättesaadav. Ning just see informatsioon on aluseks meie elus tehtavatele valikutele. Kuid teoreetiliselt universaalne kättesaadavus ei tähenda, et selline kättesaadavus ka tegelikkuses eksisteeriks. Rääkides vähemmärgatavatest takistustest, mis segavad inimesi nende eneseteostusel, tulevad meelde sellised moesõnad nagu „digitaalne lõhe“ või „arvutikirjaoskus“. Kuid see puudutab vaid pealiskaudselt selliseid ilmselgeid küsimusi nagu: kellele on hea internetiühendus ning arvuti kättesaadavad; millistelt veebilehekülgedelt saadakse informatsiooni; milliseid blogisid loetakse, millistes foorumites käiakse, millistesse uudisvoogudesse ollakse registreerunud?

Kuivõrd me ei muutu targaks ning informeerituks pelgalt raamatupoodi sisenemisel, ei teki meil ka uudishimu kõikide eneseteostuse viiside vastu pelgalt seeläbi, et kogu see informatsioon on vaid „paari hiirekliki kaugusel“. Piiratud ligipääs on ennekõike kultuuriline, sotsiaalne ning hariduslik takistus, millest tuleb saada üle selleks, et kõik saaksid osa olemasolevast informatsioonist. Isegi

“
Informatsioon
erinevate
eluviiside kohta
on igal pool
kättesaadav
”

need inimesed, kellel on ligipääs internetile ning kasutavad seda intensiivselt, otsivad informatsiooni sarnaste asjade kohta, mida nad juba teavad, suhtlevad sarnaste inimestega ning külastavad selliseid riiklikke ja kohalikke uudistelehekülgi, mis on sarnased nendele, mida nad televiisorist vaatavad. Vaid imeväike hulk inimesi kasutab ära internetis saadaoleva informatsiooni mitmekesisust.¹³

Liiga suure ampsu võtmine: informatsiooni üleküllus

Rahvusvaheline mobiilsus, nagu näiteks vabatahtlik teenistus, noortevahetused, õppimine välismaal või praktika välisriigis kinnitavad seda, et me ei ole oma geograafilistes piirides kinni. Me saame liita iseendast aru saamisele rahvusvahelisi elemente. Selleks, et kogeda kultuuridevahelisi olukordi, mis meie silmaringi laiendavad, ei ole tarvis isegi reisida. Jutuajamine uue naabriga võib olla piisav, et astuda erinevasse kultuurisfääri. Kuid olles põnev ning stimuleeriv, rõhutab see samas ka „Rootsi laua stressi“, sest meil on palju informatsiooni, millest peame valima endale vajaliku.

Kas me tahame olla budistid, kristlased, moslemid, agnostikud või ateistid? Kas me oleme sotsialistid, liberaalid, konservatiivid või puudub meil huvi poliitika vastu? Kas me tahame mängida pigem jalgpalli kui ühineda spordiklubiga? Kas meile meeldib hip-hop või rokkmuusika? Kas me joomme veini või õlut või ei tarbi me üldse alkoholi? Tõenäoliselt on meie piirkonnas palju erinevaid kogukondi, mille liikmed meid hea meelega enda hulgas näeksid. Meil on võimalus valida, kuid on vähe inimesi, kes aitaksid meil langetada parimat otsust. See on paradoksaalne, kuna pidevalt ümbritsevad ning hõlmavad meid erinevad grupid. Kuid asjaolu, et meid mõjutavad nii paljud grupid, ei tähenda, et need aitavad meil saada terviklikuks inimeseks või jõuda selgusele kõikide erinevate kuuluvuste osas.

“
Meil on
vabads
valida, kuid
parima
valiku
tegemine on
keeruline
”

¹³ Zuckerman, E. (2010): Listening to Global Voices. http://www.ted.com/talks/ethan_zuckerman.html

Armasta või vihka: muutus

Maailm meie ümber muutub pidevalt. See tähendab, et ka meie selle sees muutume. Identiteet on protsess, me „teeme identiteeti“.¹⁴ Identiteet tähendab muutusi ja muutused, mille toimumisest oleme teadlikuks saanud, ei ole kunagi meeldivad. Kuigi muutust ülistatakse, tekitab see stressi. Me paneme end olukordadesse, kus me ei tea, kuidas asjad töötavad, keda usaldada või kuidas käituda. Ning üksnes nende kogemuste omandamise, vigade tegemise ja parandamise, läbikukkumise ja õnnestumise kaudu saame teada, mida tahame ja mida ei taha.

Noored on „üleminekuperioodis“ nagu ka kõik teised

Noored avastavad end üleminekuprotsessis, mille käigus areneb identiteet ning nad mõtlevad pidevalt selle üle, kuidas end esitleda. Just nii, nagu ka kõik teised. Oskuste omandamine elus toimetulekuks ei lõppe teatud vanuses. Enamiku inimeste puhul muutub personaalne ja tööalane staatus mitu korda elu jooksul. Puudub täpne ajaperiood, mille vältel me end leiame ning seejärel eluga jätkame. Noored on „olevik“, mitte „tulevik“, nagu paljud inimesed arvavad. Nad ei ole täiskasvanute „mittetäiuslik“ või „ebaküps“ versioon. Nad arenevad ning õpivad üha enam oma identiteeti tundma, täpselt nii, nagu me kõik seda teeme.

Paindlik sünnist surmani

Rootsi laua valik on suurenenud. Võttes arvesse suhteid, elukutseid, elustiile, kohti, kus elada, on meil varasemaga võrreldes palju rohkem võimalusi. Me võime neid proovida ning otsustada, kas need meeldivad meile või mitte.

“
Elus
toimetulekuks
oskuste
omandamine
ei lõppe teatud
vanuses
”

Kuid Rootsi laua olemus on samuti muutunud. See ei ole enam nii stabiilne ning konkurents on tugevam. Kuigi me võime hoida uhkusega paberit, mis kinnitab, et meil on „magistrikraad XY valdkonnas“, ei saa olla kindel, et selline spetsialiseerumine on töökohal ikka veel vajalik ning võib-olla tuleb meil hoopis ümber orienteeruda. Eilne võimalus ei pruugi täna enam saadaval olla.

Meilt eeldatakse, et oleme paindlikud, mobiilsed ning suutelised kiiresti ja entusiastlikult muutunud olukordadega kohanema. See on tänapäevase elu uus väljakutse: olla piisavalt paindlik, et tulla toime kiirete muutustega elus ning suuta kiiresti omandada midagi uut, kuid samal ajal säilitada teatav turvalisuse tase, mille järele me kõik igatseme.¹⁵

¹⁴ Michael, M. (1996): *Constructing Identities, the social, the nonhuman and change*. Sage Publishing, London.

¹⁵ Sennett, R. (1998): *The Corrosion of Character, the Personal Consequences of Work in the New Capitalism*. Norton, New York.

2.4 - "Vaata mu profiili" – interaktiivne enesepresentatsioon sotsiaalvõrgustikes

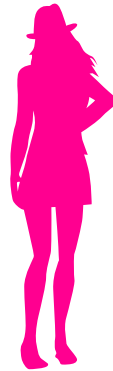
Kirill Onishchenko

Piiramatute võimaluste maailm

2005. aastal oli meil väga huvitav projekt, mille nimi oli "Piiramatute võimaluste maailm". Tänu projektile said selles osalejad (kelleks olid madala sissetulekuga peredest pärit lapsed ja tudengid) õppida kasutama arvutit ning interneti, et suhelda nii üksteisega kui ka sõprade ja sugulastega üle terve maailma. Nad uurisid ka globaalse- ja Euroopa-identiteedi peamisi põhimõtteid ning mõistsid, et maailm ei lõppe nende kodulinna piiridega. See on palju laiem ning isegi siis, kui sul ei ole võimalik minna välismaale, on sellegipoolest võimalik luua interneti teel suhteid huvitavate inimestega erinevatest riikidest.

Nagu me eelmises peatükis nägime, on sellel, kuidas me end esitleme ning kuidas teised meid näevad, ülimalt oluline roll meie identiteedis. Internet pakub meile erinevate valikute suhtes enneolematult laia infopagasit. Kuna sotsiaalvõrgustikud, näiteks MySpace, Facebook ja muud, on meie ühiskonnas üha laiemalt levinud, on selline eneseesitlus saanud uue dimensiooni.

Sotsiaalvõrgustike aluseks on inimeste profiilid. Võrgustikud saavad eksisteerida üksnes nii kaua, kuni seal on liikmeid, kes end esitlevad ning võrgustikule sisu loovad. Võrgustikus osaleda soovivad inimesed peavad looma selleks enda profiili. Seda võib vaadelda kui "online-identiteeti".

Inimeste ühendamine üle terve maailma

Selliseid veebikeskkondi võib vaadelda kui vastust inimeste soovile suhelda mitte üksnes kohalikul tasandil, vaid laiemalt. Nagu eelmises peatükis sai mainitud, on võimalused reisida ning suhelda teistest riikidest pärit inimestega viimastel aastakümnetel oluliselt suurenenud. Neil, kellel on ligipääs valikutele, on võimalus osaleda vahetusprogrammides, õppida ning töötada välismaal ning reisida kiiremini ja kergemini kui ükski teine põlvkond enne neid.

Alates Facebooki loomisest 2004. aastal on see sotsiaalvõrgustik kogunud enam kui 400 miljonit kasutajat.¹⁶ Sotsiaalvõrgustike kasutamine mõjutab miljonite inimeste igapäevaseid harjumusi. See pakub uusi võimalusi suhelda, leida internetist sõpru ning avaldada enda kohta informatsiooni.

Sotsiaalvõrgustikud annavad võimaluse suhelda ja hoida kontakti inimestega üle terve maailma, samuti aitavad need säilitada väljaspool interneti alguse saanud sõprussuhteid. Suurem osa liikmetest ei kasuta sotsiaalvõrgustikke võõraste inimestega suhete loomiseks, vaid selleks, et hoida kontakti inimestega, keda nad juba tunnevad.

Nende hulka ei kuulu mitte üksnes sõbrad koolist või ülikoolist, vaid ka see tšehhi tüdruk, kellega eelmisel koolitusel Slovakkias tutvuti, see norra poiss, kellega Hispaanias noortehosteli tuba jagati või see itaalia paar kellega InterRail reisil kohtuti.

Veebipõhiste sotsiaalvõrgustike kasutamisest on saanud oluline tegur hoidmaks sotsiaalseid suhteid ning osalemaks kohalikes, riiklikes, rahvusvahelistes või virtuaalsetes kogukondades.

“
Sotsiaalvõrgustikud annavad võimaluse suhelda ning hoida kontakti inimestega üle terve maailma
”

¹⁶ Quinn, J. (2010): Perceptions of Identity in Social Networking: Controlling your online presence. <http://networkconference.netstudies.org/2010/04/perceptions-of-identity-in-social-networking-controlling-your-online-presence>

Peeglike, peeglike seina peal, kes olen mina siin ilma peal?

Enese esitlemise protsess internetis on väga sarnane sellele, kuidas me seda väljaspool interneti teeme: me võrdleme end teistega (st vaatame sõprade olemasolevaid profile), loome endale isikliku profiili ja saame selle kohta teistelt tagasisidet.¹⁷

Interneti algusaastatel loodi veebiprofiile peamiselt jututubades või veebipõhistes mängudes. Selliste mängude anonüümsus andis siis, ning annab ka nüüd, inimestele võimaluse eksperimenteerida erinevate identiteedirollidega või proovida järele oma identiteedi varjatud aspekte.¹⁸

Erinevalt rollimängudest, kus liikmeid õhutatakse looma täielikult uusi identiteete, eelistavad sotsiaalmeedialehekülgede kasutajad üldjuhul kujutada end veebis sellisena, nagu nad on.

Väga sageli tunne oma veebisõpru ka väljaspool interneti ning suure tõenäosusega ei saa me end näidata kui viimase linnamaratoni edukat võitjat, kui kõik teavad, et meile valmistab raskusi isegi koolibussi peale jõudmine. Me tunne vastutust selle ees, mida internetis ütleme ning seetõttu oleme oma veebiidentiteedi osas üsna ausad.

Me peegeldame internetis oma isiksust, luues profiili, kuhu lisame tekste, fotosid, videoid, sõprade nimekirju, lemmikfilme või muid eelistusi ning näitame avalikult, milliseid gruppe, fännilehti ja üritusi me toetame. Kui me hakkame „Britney Spearsi“ fänniks, ütleb see midagi muud kui see, kui hakkame „Radioheadi“ fänniks. Kui ühineme grupiga „Ma armastan süüa teha“, peegeldab see meie eelistusi. Oma kirjutiste kaudu näitame ühtteist iseenda kohta. Taust, mille valime MySpace keskkonnas, peegeldab samuti meie maitset. Isegi see, millist informatsiooni me jagame, lubab teha järeldusi meie iseloomu kohta.

Tundub üsna lihtne olevat kellegagi veebis „tuttavaks saada“, sest me jagame oma profiilil väga palju sellist informatsiooni, mille teada saamine vestluse kaudu võtaks üsna palju aega.

“
Luues
internetis
kasutaja-
profiili,
peegeldame
oma isiksust
”

17 Boyd, D. (2007): Why Youth (Heart) Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life. p.10. In: Buckingham, D. (ed.). (2007): MacArthur Foundation Series on Digital Learning – Youth, Identity, and Digital Media. MIT Press, Cambridge.

18 Turkle. (1994): Cited in: Quinn, J. op. cit.

Kuid veebis puudub mitteverbaalne informatsioon, mida me näost näkku suhtlemisel vahetame, ning see määrab loomulikult ära, kui palju me tegelikult kedagi „tunne“.

Vastupidiselt veebivälisele suhtlemisele annab internetis profiili loomine meile võimaluse teadlikult otsustada, kuidas me soovime, et teised meid näeksid ning millest meie veebiidentiteet peaks koosnema. Sellised veebikeskkonnad nagu MySpace või LinkedIn ongi loodud eesmärgiga end veebis reklaamida, et võimalikud toetajad või tööandjad meid märkaksid.

Mulje juhtimine

Võttes arvesse neid uusi ja kergeid võimalusi ennast veebis esitleda, kaldume suure tõenäosusega neid ära kasutama. Me püüame näidata end kõige paremast küljest ning loome omale sellise veebiidentiteedi, nagu soovime, et meid nähtaks.¹⁹ Me rõhutame oma tugevaid külgi ning varjame nõrku. Me püüame kommentaarides jätta teravmeelse mulje, laeme üles pilte, millel näeme head välja ning lisame inimesi oma sõprade nimistusse ka siis, kui ei mäletagi täpselt, kellega on tegemist. Me püüame suunata kujutluspilti, mida teised meie kohta saavad. Me käitume samamoodi ka veebivälises suhtluses, näiteks intervjuu tarbeks end paremini riidesse pannes. Kuid veebis on meil kergem kontrollida seda, mis mulje endast jätame, sest meil ei ole tarvis tulla toime tuulega, mis puhub soengu segamini just enne seda, kui me kontoris astume või rongiga, millest maha jäämine tähendab, et me jääme hiljaks ning jätame endast seetõttu halva esmamulje.

Kanadas sündinud sotsioloog Erving Goffman võrdleb oma 1959. aastal ilmunud raamatus „The Presentation of Self in Everyday Life“ („Iseenda esitlemine igapäevaelus“), kuidas näitlejad kujutavad end rollides ning tavainimesed oma igapäevaelus. Ta väidab, et mõlemal juhul püüavad inimesed kontrollida oma esinemist, et hallata muljet, mis teistel neist jääb. Seda nimetabki ta „mulje juhtimiseks“.

Erving Goffman –
„The Presentation of
Self in Everyday Life“

19 Quinn, J. op. cit.

Ühest küljest on meil oma veebiidentiteedi üle selgem kontroll ning me saame valida, millist informatsiooni jagame, kuid teisest küljest võib kergemini juhtuda, et meid mõistetakse valesti või kasutatakse ära.

Tänapäeval on oma isikliku elu avalikustamine muutunud üha sagedasemaks, näiteks tõsielusarjad televisioonis jms. See võib muuta isikliku elu kaitse keeruliseks. Pildi üleslaadimine veebi ei ole sama, mis kodus selle albumisse kleepimine, kuigi mõlema eesmärk on piltide jagamine neist huvitatud inimestega. Erinevus on kättesaadavuses. Kui paberfotoalbumit näevad vaid need, kelle te oma koju külla kutsute, siis veebi üles laetud fotosid näeb ka suuremal või vähemal määral anonüümne publik, kellel ei oleks võimalik sama hõlpsalt pääseda teie koju. Paljud inimesed on sellest teadlikud ja valivad hoolikalt, mida üles laevad. Kuid on palju ka selliseid inimesi, kes ei ole teadlikud tagajärgedest, mida nende laiale avalikkusele kättesaadav kirjutatud ja visuaalne informatsioon võib põhjustada ning kui palju see mõjutab ka nende veebivälisest identiteeti. Selle kohta on mitmeid näiteid: potentsiaalsed tööandjad kontrollivad Facebooki profile, enne kui kellegi tööle võtavad või ettevõtteid kasutavad andmeid, et teenida kasutajate arvelt kasumit, adresseerides neile konkreetset reklaami.

Oluline on pidada silmas ka muljet, mis teised meist luua võivad, näiteks siis, kui nad laevad üles pilte ning märgivad meid nendel. See võib põhjustada probleeme juhul, kui veebi üles laetud fotod jätavad kellegi identiteedist teistsuguse mulje, kui inimene ise seda kujutada tahab.²⁰ Sama juhtub veebiväliselt, kui keegi räägib avalikult meid puudutava isikliku loo, mida sooviksime hoida privaatsena. Kuid veebipõhise sotsiaalmeedia puhul peaksime olema veelgi tähelepanelikumad märkamaks, milline meid puudutav informatsioon on kättesaadav, sest veebis aset leidev avalik elu on erinev veebivälisest keskkonnast, mille reegleid suurem osa meist hästi tunneb.

“
Tänapäeval
on oma
isikliku elu
avalikustamine
muutunud
üha
sagedasemaks
”

Ameerika sotsiaalmeedia uurija Danah Boyd toob välja veebipõhise avaliku elu neli omadust, mida reaalses avalikus elus ei ole:

1. Jäävus (mistahes kommentaarid jäävad alles)
2. Otsitavus (sarnase mõtteviisiga inimesi on võimalik otsida tänu nende loodud identiteedile)
3. Täpne kopeeritavus (avalikke avaldusi on kerge kopeerida ja kleepida)
4. Nähtamatu publik (kui tegelikus elus me üldjuhul näeme oma kuulajaskonda, siis internetis me neid ei näe)

Danah Boyd –
veebipõhise avaliku
elu neli omadust

Publiku probleem

Selleks, et end soovikohaselt esitleda, peaksime teadma, kes on meie publik.²¹ Publik, kellega me internetis kokku puutume, on erinev sellest, kellega kohtume väljaspool veebi. Suheldes päriselus, oleme suurema osa ajast teadlik, kes on meie publik. Me kohandame enda esitlemist sõltuvalt olukorrast, on see siis laupäevaõhtu sõbra juures või tööintervjuu esmaspäeva hommikul.

Kuid internetis koondame ootamatult kokku inimesi oma elu erinevatest valdkondadest. Endine kaaslane kohtub uue tüdruk- või poiss-sõbraga, ema kohtub ülemusega, peotuttavad ja lähimad sõbrad on samas kategoorias – see on tõeliselt kummaline kooslus. Asjaolu, et suuremat osa profiilidest näeb soovi korral ka laiem avalikkus, võib samuti probleeme tekitada. Kuidas saaksime olla üheaegselt sõprade jaoks lahe ja lõbus ning vastuvõetav vanemate, kaugete tuttavate või tulevaste tööandjate jaoks?

Kui satume olukordadesse, kus saab kokku selline mitmekülgne seltskond, on meil kaks võimalust: me kas püüame näidata endast universaalselt vastuvõetavat pilti

20 Quinn, J. op. cit.

21 Boyd, D. (2002): op. cit. p.14

või riskime sellise informatsiooni jagamisega, mis võib mõnele osale publikust näida ebasobiv.²²

Pidades silmas neid erinevaid publikuid, on kahtlemata keerulisem näidata oma identiteeti kogu oma mitmekesisuses internetis kui väljaspool interneti. Selle asemel, et anda valedale inimestele tahtmatult vale informatsiooni, võime kalduda end lihtsustama, et kõikidele korraga meelepärane olla. Selline lihtsustatud versioon meist ei ole võlts, vaid lihtsalt „kompaktne“ versioon meie identiteedist, mis ei ole laiale publikule esitledes nii kompleksne.

Teine võimalus on erinevate veebiprofiilide loomine erinevatel sotsiaalmeedialehekülgedel, suunates neid eri publikule: üks sõprade jaoks, üks tööalaseks suhtlemiseks, üks oma bändi reklaamimiseks ning veel üks sarnase mõttemaailmaga kokkadega suhtlemiseks.

Selline „publiku probleem“ on heaks näiteks, et me oleme silmitsi uue dilemmaga. Praegused ja tulevased põlvkonnad peavad leidma publiku probleemile rahuldavad lahendused. Kuidas seda teha, sõltub meist.

Identiteedi kontrollimine nii internetis kui väljaspool seda

Ükskõik kui olulised meie sotsiaalsed platvormid meie jaoks ka ei ole, peame kohe pärast profiili loomist olema teadlikud, mida see tähendab ning kuidas selle üle kontrolli säilitada. Me peaksime mõtlema, kuidas me end esitleme ning kuidas juhime loodud muljet ning üksnes siis on meil võim internetis toimuva suhtluse ning välja antava informatsiooni üle.²³

Nii nagu me ei ütleks iial kõikidele kolleegidele, et oleksime pigem töötud, kui et jätkaksime selles ametis, ei tohiks me postitada sarnaseid kommentaare ka meie vaba ligipääsuga Facebooki profiilile. Me peame internetis jagatavat informatsiooni kontrollima niisama aktiivselt kui me kontrollime seda, mida jagame väljaspool interneti.

“
Me peame
kontrollima
informatsiooni,
mida jagame
nii internetis
kui ka
väljaspool
veebi
”

²² Boyd, D. (2002): op. cit. p.28
²³ Boyd, D. (2002): op. cit. p.61

2.5. - Meie noorsootöö tähendus

Planeerides programmi ja valides sobivaid metodoloogilisi raamistikke suhtlemiseks ja refleksiooniks, tuleb võtta arvesse kõikide mitteformaalse hariduse tegevustes osalevate inimeste keskkonda. Noored, kes osalevad rahvusvahelistes vahetusprogrammides ja seminaridel 2010. aastal, on väga erinevad neist, kes osalesid sarnastes tegevustest 2000. aastal, mis omakorda tähendab, et õpiprotsessi toetajad ja koolitajad peavad kohanema erinevate vajadustega.²⁴

Ühest küljest on sotsiaalne tegelikkus, mis ei ole enam niivõrd tihedalt seotud geograafiliste piiridega, keerulisem ning multidimensionaalsem. Teisest küljest on kohalikul või Euroopa tasandil lahenduste väljatöötamise ja probleemidega tegelemise vahendid muutunud kergemini käsitledavateks, odavamateks ning kättesaadavamateks. Hea idee elluviimine on muutunud oluliselt kergemaks; seevastu on aga mõned praktikud öelnud, et kogukonna kaasamine tegevustesse on muutunud keerulisemaks.

Samastumine näiteks noorteorganisatsiooniga võib olla noorele oluline ning turvaline paik oma identiteedi arendamiseks inimeste hulgas, kes hoiavad noori tasakaalus pakkudes neile sotsiaalset raamistikku, milles on kergem „identiteedikriisist“ jagu saada. Noorteorganisatsioonid annavad ka hea koolitusbaasi, aitamaks kriisist välja tulla, tegeleda konfliktidega, saada ning anda tagasisidet ning palju muid pädevusi, mida on tarvis tulevikus teiste gruppidega tegelemiseks ning paljude eelseisvate identiteedikriisidega toime tulemiseks.

“
Noorte-
organisatsioon
võib olla
noorte jaoks
oluline paik,
kus oma
identiteeti
arendada
”

²⁴ Karsten, A. (2008): Made to be broken? <http://www.nonformality.org/2008/02/made-to-be-broken/>

Noortevahetus või Euroopa vabatahtlik teenistus võib olla ülimalt võimas kogemus. See võib kutsuda esile küsimusi ja anda neile võimalikke vastuseid ning samuti võib see muuta isegi elu kulgu. Kuid ühekordne sündmus on vaid nii hea, kui hea on tegevuse kohalik ettevalmistus ja järeltegevused. Noored, kes saavad rahvusvahelisel sündmusel võimsaid impulsse, vajavad koju saabudes edasist toetust, et tagada nende jätkamine valitud teel.

2.6. Meetodid ja tegevused

Meetodid, mida me selles osas esitleme, võib jagada kolme gruppi:

1. Kes ma olen?

Meetod: „Identiteedi molekul“ „Kakskümmend vastust“

Need kaks meetodit on näited, mida saab kasutada, et aidata osalejatel iseend ning oma sisemist keerukust analüüsida.

2. Kuhu ma tahan minna? Kelleks ma tahan saada?

Meetod: „Eesmärgid ja soovid“

See on näide meetodist, mis võib soodustada refleksiooni ja arutelu osalejate tuleviku kohta ning kuidas nad saaksid oma tulevase arengu praegusele identiteedile rajada.

3. Refleksioon ning arenguprotsessist õppimine.

Meetod: „Protsessile orienteeritud meetodid“

See kogum metodoloogilisi soovitusi heidab pilgu erinevatele moodustele, kuidas stimuleerida protsessile orienteeritud identiteedi arengu analüüsi.

Need meetodid
aitavad mõelda
isiklikule
identiteedile

Identiteedimolekul

Üldpõhimõtted

See ülesanne annab osalejatele võimaluse uurida oma isiklikku ja kultuurilist identiteeti ning mõista, millist rolli mängib identiteet inimeste maailmatajus.

Märkus: Enne seda tegevust võiksid osalejad soovitatavalt võtta osa arutelust, mis käsitleb erinevaid aspekte, millest identiteet koosneb.

Nõuded

Ruum: Piisavalt ruumi ringikujuliselt seatud toolidele

Aeg: 45–60 minutit

Osalejad: põhikooliõpilastest täiskasvanuteni/ maksimaalselt 40

Juhised

1. Selgitage tegevuse üldpõhimõtteid.
2. Jagage igale inimesele identiteedimolekuli töölehe koopia. Paluge osalejatel kirjutada keskmisesse ringi oma nimi. Õelge neile, et viite välimisse ringi peaksid nad kirjutama viis gruppi, millega nad end samastavad. Rõhutage inimestele, et soovite kiireid vastuseid ning et nende valikud võivad mõnel muul päeval olla teistsugused.
3. Kasutage oma vastust näitena. Näites vältige järgnevat: hobid, isikuomadused, suhted perekonnas. Need tunnused esinevad osalejate vastustes sageli ning kasulik on aidata mõista identiteeti nii, et õpiprotsessi toetajad kasutavad oma näites hoopis erinevaid kultuurilisi tunnuseid. Hästi tasakaalustatud jutuvestmisstiili puhul saab grupilt kõige paremaid tulemusi.

Materjalid:
Identiteedimolekuli
tööleht,
üks igale
osalejale,
pastakad või
pliiatsid

*N.B.
See meetod pärineb
ADL-lt ning seda
tsiteeritakse siin ilma
muudatusteta*

4. Andke osalejatele paar minutit töölehtede täitmiseks.

Märkus: Vajadusel olge paindlik ning lubage osalejatel ringe lisada või kustutada.

5. Kui osalejad on ülesande täitnud, paluge neil valida kategooria, millega nad peamiselt samastuvad ning tõmmata sellele ring ümber.

Märkus: Kasutades sõna „peamine“ „kõige olulisema“ asemel, välistate olukorra, kus osalejatel on tunne, et nad peavad valima, kas nende jaoks on kõige olulisem nende lapsed, partner või karjäär.

6. Selgitage osalejatele, et nüüd viite läbi tegevuse, kus tuleb püsti tõusta.

Märkus: Teine variant sellest tegevuse protsessist on kirjeldatud tegevuse lõpus.

7. Õelge osalejatele, et loete ette kategooriate nimekirja ning et peale iga kategooria nimetamist tõuseksid hetkeks püsti need, kellel antud kategooria on ühes viiest ringist esindatud. Paluge osalejatel püsti jääda, kui tegemist on selle kategooriaga, millele nad tõmbasid ringi ümber kui peamisele samastuse allikale.

8. Enne püsti tõusmisega alustamist lugege grupile ette järgnev hoiatus:

See tegevus on kutse tõusta püsti ning avalikult kinnitada oma kuuluvust ühte konkreetseesse gruppi. Igal inimesel on võimalik valida, kas ta tõuseb konkreetse grupi puhul püsti. Pidage meeles, et mõned identifikaatorid võivad olla inimese identiteedi seisukohast kesksed, kuid see inimene võib tunda, et tal ei ole turvaline või mugav seda suuremas grupis teatavaks teha. Selle tegevuse eesmärk on luua arusaam isiklikust ja grupi identiteedist, mitte inimesi välja tõrjuda või panna kedagi end ebamugavalt tundma.

9. Lugege ükshaaval ette järgnevad kategooriad ning andke osalejatele aega püsti tõusta. Julgustage inimesi püsti tõusmise ajal ruumis ringi vaatama. Pidage meeles paluda seisma jäänud inimestel enne järgneva kategooria ette lugemist uuesti maha istuda.

a. vanus	m. sõber
b. etniline või rahvuslik päritolu	n. ümbruskond või geograafia
c. sugu	o. vabatahtlik tegevus
d. rass	p. tervis, kehaline vorm, toitumine jne
e. usk	q. kolledž, kool või ülikoolieriala
f. seksuaalne orientatsioon	r. muusika või muud kunstid
g. amet	s. küsige, kas kellelgi on veel mõni grupp, mida selles nimekirjas ei ole, kuid mida nad sooviksid lisada ja paluge kõikidel vastata.
h. sotsiaalmajanduslik klass	
i. hobi/ajaviide/tegevus, mida naudite	
j. perekond	
k. keel	
l. poliitiline vaade	

10. Pärast püsti tõusmist paluge osalejatel leida keegi, keda nad ei tunne (või ei tunne hästi) ning arutleda temaga positiivseid ja negatiivseid aspekte, mis kaasnevad seotusega peamiseks valitud identifikaatoriga. Öelge osalejatele, et iga paari ühel liikmel on rääkimiseks umbes kolm minutit. Pärast kolme minuti möödumist paluge neil, kes ei ole veel rolle vahetanud, seda teha.

11. Koguge uuesti terve grupp kokku ning juhtige arutelu, kasutades mõnda või kõiki alljärgnevatest küsimustest.

Arutelüküsimused

- Milline on identiteedi roll eelarvamusega tegelemisel?
- Mis tunne teil püsti seismise ajal oli, kui olite osa suuremast grupist?
- Mis tunne teil püsti seismise ajal oli, kui olite üksi või peaaegu üksi?
- Kas keegi märkas püsti tõusmisel huvitavaid mustreid? Kas näiteks jäid sookategorias seisma üksnes naised? Kas rassi kategorias jäid seisma vaid mitte-valgenahalised inimesed?
- Kas oli kategooriaid, kus keegi püsti ei tõusnud? Mis te arvate, miks nii läks?
- Kas teile meenuvad olukorrad, kus õpilastel võib olla tunne, et nad seisavad üksinda?
- Mida saaks teine inimene ära teha, et aidata sellises olukorras oleval inimesel tunda, et ta ei ole üksinda?

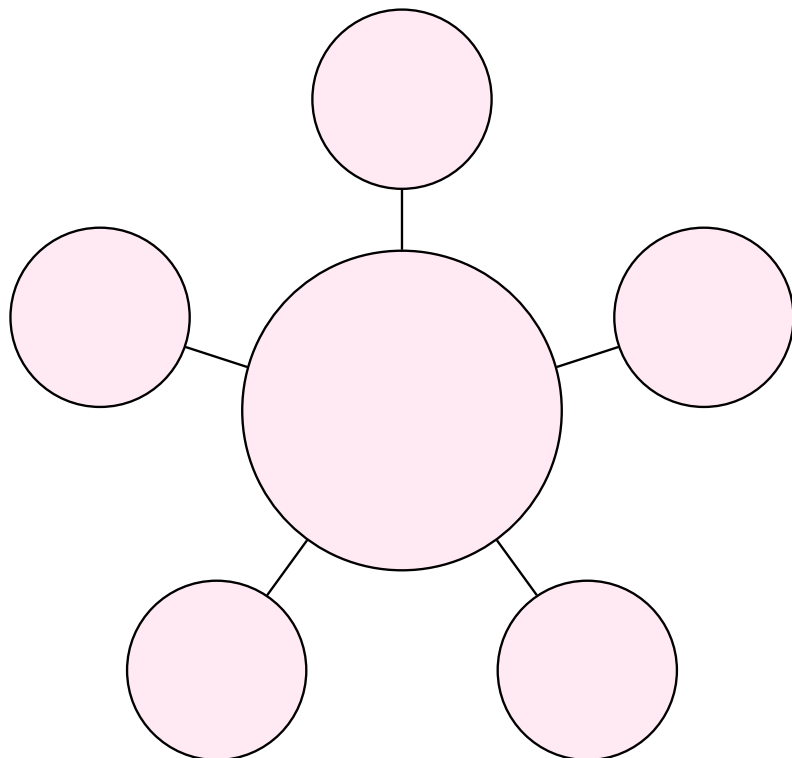
Te võite teha järgneval leheküljel olevast töölehest suurendatud koopia, et seda grupiga kasutada

//Allikas: © 2008 Anti-Defamation League, www.adl.org/education.
Kõik õigused kaitstud.
Kohandatud kirjastaja loal

Identiteedimolekuli tööleht

Juhised

- 1 Kirjutage oma nimi keskmisesse ringi.
- 2 Välimistesse ringidesse kirjutage viie grupi nimed, millega te end samastate.

Jagamiseks

Valige üks grupp (tähistab teie peamist identiteeti) ning vastake järgnevatele küsimustele:

1. Rääkige teistele ajast, mil tundsite end väga uhkena, et saite olla osa sellest grupist.
2. Jagage teistega valusat kogemust, mille tegite läbi selle grupi liikmena.

Kakskümmend vastust

See tegevus paneb osalejaid mõtlema endale ning sellele, kuidas nad ennast kirjeldaksid. See tutvustab erinevaid informatsioonikategooriaid, mida on võimalik kasutada.

Samm-sammult:

1. Paluge osalejatel võtta puhas paberileht ning kirjutada selle ülemisse serva küsimus "Kes ma olen?". Selle alla paluge neil kirjutada numbrid 1–20.
2. Andke osalejatele veidi aega, et leida küsimusele "Kes ma olen?" 20 vastust. Nad ei peaks muretsema numbertähistuse loogika või olulisuse pärast. Õelge osalejatele ka seda, et kui nad ei soovi, ei pea nad oma nimekirja teistega jagama.
3. Kui kõik osalejad on nimekirjad valmis saanud, paluge neil nelja sümboli või värviga märkida ära vastuste erinevad kategooriad:
 - a. Füüsiline kirjeldus (Ma olen pikk, mul on sinised silmad jne)
 - b. Sotsiaalne roll (Ma olen tudeng, abikaasa, jalgpallimeeskonna liige jne)
 - c. Isikuomadused (Ma olen impulsiivne, kannatlik, valjuhäälnene jne)
 - d. Abstraktsed, eksistentsiaalsed väited (Ma olen universumi laps, ma olen inimene, ma olen elus jne)

See meetod suurendab inimeste teadlikkust oma isiklikest eesmärkidest ja soovidest elus

Arutelu

Arutelu ajal on oluline teha läbi kõik kolm staadiumit: refleksioon, üldistamine ja rakendamine.

Refleksioon

- Kas oli keeruline leida 20 vastust? Miks?
Mille peale te kõigepealt mõtlesite?
Mitu vastust puudutasid teie pikaajalisi ning mitu vastust teie lühiajalisi tunnuseid?
Kas te kasutasite ühte vastustekategooriat rohkem kui teisi? Miks?
Kas teie parim sõber annaks teie kohta samasugused 20 vastust? Miks?
Aga teie vanemad? Miks?
Kas teid üllatab, millist kategooriat te enda iseloomustamiseks kõige enam kasutate?
Kas te eelistaksite keskenduda oma muudele tasanditele?

Üldistamine

- Mida me uute inimestega kohtudes neile kõigepealt näitame?
Kas on oluline, et teil oleks endast väga diferentseeritud pilt? Miks?
Mida me sellest õpime?

Rakendamine

- Mil moel on see meie elu seisukohast oluline?
Millises ulatuses võib diferentseeritud pilt endast olla abiks ning millises ulatuses võib see olla takistus?

Kohandamine

- Kui võimalik, korrake seda tegevust umbes aasta möödudes ning võrrelge, kas osalejate kategooriad on muutunud.

Allikas: Põhineb trükisel Twenty Statement Test, M.H. Kuhn ja T.S. McPartland (1954): An empirical investigation of self-attitudes. American Sociological Review, 19(1), lk.68- 76. Käesoleva trükise tarbeks kohandatud autorite poolt.

Eesmärgid ja soovid

Selles tegevuses palutakse osalejatel mõelda oma eesmärkidele ja soovidele oma elus ning kuidas nende identiteedi erinevad aspektid võivad olla kas takistuseks või abistada nende eesmärkide ja soovide saavutamist.

Samm-sammult

1. Viige osalejatega läbi ajurünnak selgitamaks välja erinevad eesmärgid ja soovid, mis neil elus võivad olla. Need peaksid olema piisavalt üldised, et erinevad inimesed nendega nõustuksid, kuid samas piisavalt spetsiifilised, et olla tähenduslikud (näiteks sisemine rahu, sõltumatus, side perekonnaga, akadeemilised saavutused, sidemed teiste inimestega, tasakaal töö ja eraelu vahel, edukas karjäär, loodusega tasakaalus elamine jne).
2. Andke igale osalejale tööleht. Nüüd võivad nad valida viis sellist eesmärki, mis nende arvates käivad nende endi ning nende elude kohta. Kui need soovid ja eesmärgid, mis ajurünnaku käigus esile kerkivad, mõne osaleja kohta ei käi, võivad nad vabalt ise uusi sisukaid eesmärke juurde lisada. Kui viis eesmärki on valitud, peaksid osalejad märkima paberile, kus nad iga eesmärgi saavutamise osas parasjagu on ning lisama käesoleva kuupäeva. Samuti peaksid nad panema kirja kuupäeva, mis ajaks nad iga eesmärgi soovivad saavutada.
3. Viige läbi teine ajurünnak, mis keskendub iseloomuomadustele, mis võivad olla nende eesmärkide saavutamisel nii takistuseks kui abiks (näiteks vanus, usk, sotsiaalne staatus, perekond, rahvus, võimed, majanduslik staatus, sugu jne)
4. Nüüd paluge osalejatel lisada igale eesmärgile oma identiteedi aspektid, mis aitavad neil neid eesmärke saavutada ning aspektid, mis võivad olla takistuseks (võimaluse korral peaksid nad tegema seda erinevate värvidega).

Materjalid:
töölehed,
pabertahvel,
markerid,
pastakad.

5. Seejärel peaksid osalejad kogunema väiksematesse gruppidesse, kus on kuni viis liiget ning arutlema mõne alljärgneva küsimuse üle:
- Kas oli keeruline valida viis eesmärki? Kas te oleksite soovinud valida rohkem või vähem?
 - Kas mõni eesmärk on teistega vastuolus (näiteks sõltumatus ja side perekonnaga)? Kuidas te nendest vastuoludest üle saate? Kuidas te plaanite neid tasakaalustada?
 - Kas mõni teie identiteedi aspekt võib olla ühtaegu nii takistus kui abiline erinevate eesmärkide saavutamisel? Mida see teie jaoks tähendab?
 - Kas teie grupis on veel sarnaseid eesmärke? Kas need tähendavad teie jaoks sama?

Mugandused

Oma elueesmärkidele mõtlemine võib olla väga keeruline. Te võite kohandada seda tegevust kasutamiseks konkreetsel ajaperioodil (näiteks teie EVT, järgmisel poolaastal jne). Kui teil ning teie grupil on võimalik, vaadake kaardid kuue kuu möödudes uuesti üle ning hinnake, kuidas inimestel eesmärkide saavutamine läheb ning kas nad on oma eesmärke muutnud.

Te võite teha järgneval leheküljel olevast töölehest suurendatud koopia, et seda grupiga kasutada

Allikas: Põhineb trükistel „Google Self Maps“ ja Inter-sectionality, autoriteks Stephen McKay ja Lynne Tammi: SALTO Publication E.M.Power, 2008. Autorite kohaldatud.

Tööleht „Eesmärgid ja soovid“

Protsessile orienteeritud meetodid

Jõe metafoor võib aidata inimestel mõelda oma kogemuste üle, mille nad teatud eluperioodil on saanud. See meetod stimuleerib osalejaid kasutama loomingulisust, kui nad mõtlevad identiteedile valikutest ja kohustustest lähtuvalt. Iga osaleja saab pildi jõega, mis on joonistatud suurele paberilehele. Paberile tuleb märkida jõe algus ja lõpp. Saadaval peaks olema erinevat värvi paberid, käärid, liim, pliiaatsid ja markerid. Osalejatel palutakse töötada iseseisvalt ning väljendada loovalt oma valikuid ja kohustusi teatud eluperioodil ja/või seoses identiteedi teatud dimensiooniga (töö, perekond, roll ühiskonnas...). Oma loovuse tulemuse peaksid nad paigutama jõe sellele osale, mida nad sobilikuks peavad.

Kasutada võib ka spiraali, et visualiseerida biograafilisi sündmusi minevikus ning visioone tulevikuks. Osalejad peaksid joonistama enda ees olevale paberile spiraali. Spiraali keskosa on minevik ning spiraali algus on olevik. Saadud ringikujulisele ajajoonele peaksid osalejad märkima sündmused, inimesed, mõtted ja hetked, mis olid nende jaoks olulised. Näiteks: mõtlema inimõigustega seotud tegevustele, noorsootöötajaks saamise teele, tänavakunstiga tegelema hakkamise teele jne. Spiraali algusesse võivad osalejad panna ettepoole suunatud nooled. Nendele nooltele peaksid nad kirjutama asjad, mille aset leidmist nad tulevikus soovivad ning mille jaoks nende osalemine käesoleval sündmusel (s.o koolitus, noortevahetus, EVT jne) on oluline.

Veel üks protsessile orienteeritud meetod on „Paadid merel“. See tegevus aitab osalejatel tehtut ning eelseisvat põhjalikult läbi mõelda. Osalejatelt oodatakse loovat lähenemist, kui nad annavad hinnanguid metafoorsete sümbolite kasutamise kaudu: meri, paat, mereelukad, saared, muud laevad

Need meetodid
stimuleerivad
protsessile
orienteeritud
identiteedi arengu
analüüsi

jne. Valmistage ette joonistus mere ja kahe sadamaga, millest üks on üleval ja teine all. Meri kahe sadama vahel tähistab perioodi kahe hetke vahel elus. Näiteks võib see olla õpingute algus ja lõpp, teatud ameti kestus, ühiskondliku kohustuse või projekti periood jne. Paluge osalejatel joonistada paadid ning panna need kuhugi kahe sadama vahel või kirjeldada teekonda kahe sadama vahel. Merre võib joonistada saari, kive või muid sümboliteid. Osalejatel on vabad käed lisada kõike, mis aitab neil selgitada paadi asukohta selles metafooris. Seda meetodit saab kasutada paljudel erinevatel viisidel. Osalejatele võib anda erinevaid paate, mis kujutavad erinevaid elemente nende elus.

Kasulik metafoor tulevikku vaatamiseks on „erinevate vagunitega rong“. Iga vagun kujutab elu erinevaid dimensioone, millele osalejad peaksid mõtlema: töö, perekond, sõprus... Osalejatel palutakse tuleviku tegevuste tarbeks panna kirja ideed, mis on seotud kõikide elementidega ning paigutada need vastavatesse vagunitesse.

Loomulikult võib kõiki neid meetodeid edasi arendada ning kohendada, kasutades selleks reisi või teekonna ideestikku väljendamaks valikute ja kohustuste protsessi – identiteedi arengu protsessi. Selliseid meetodeid kasutades on kasulik luua meeldiv ja lõõgastav atmosfäär. See aitab inimestel tunda end mugavalt ning tõhusamalt reflekteerida. Soovitav on selleks kasutada taustamuusikat.

Sageli kasutatakse neid meetodeid noorsoovaldkonnas hindamise eesmärgil ning seoses „professionaalse identiteediga“: mina kui noorsootöötaja, koolitaja, sotsiaaltöötaja, õppiija. Üldiselt kasutatakse neid individuaalsete või isiklike meetoditena. Kui grupis valitseb piisav vastastikune usaldus, võib aga teistega jagamine olla ülimalt rikastav. Kui kasutate samu metafoore (jõgi, paadid, teekond, ...) ning visualiseerimist, aitab see jagamisele oluliselt kaasa ning soodustab vastastikust mõistmist.

Allikas: Need on laialt tuntud materjalid, mis on töötatud välja aastate jooksul erinevate variatsioonidega erinevates tegevustes. Erinevaid versioone leiab Euroopa Nõukogu Koolitajate koolitamise (2003 ja 2004) ja hindamise T-Kitist (Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjon, 2007). Käesoleva trükise jaoks kohandatud autorite poolt.

3 MEIE-IDENTITEET Identiteet ja grupid

Mis mind teistega seob ning mis mind neist eristab? Millised on meie erinevused ja sarnasused? Kuhu ma kuulun? Milline on minu roll gruppides?

Ryan Haynes, LGBT kogukonna kohalik noortealgatus, London

Meie projekt keskendus identiteedile ning identiteedi avastamisele. Kuna me vaatasime läbilõiget LGBTQst (lesbid, geid, biseksuaalsed, transsoolised ja kahtlevad), mitte vaid ühte seksuaalsuse või soo rolli, puudutas see kõiki.

Me rajasime LGBT kogukonnale taskuhäälinguraadio ning selle raames vaatasime nelja erinevat identiteeditüüpi. Alguses tundus see lähenemine väga lihtne, sest me töötasime LGBT organisatsioonidega, kes olid end LGTB-na määratlenud. Raadioprogrammis oli meil publik ning me kaasasime nad arutellu. Saate tegijatest oli üks mustanahaline gei, üks oli gei, üks oli heteroseksuaalne tüdruk ja üks oli lesbi. Meie meeskonnas oli ka kaks transsoolist liiget, kes tahtsid olla esindatud, ning nii saimegi kokku terve LGBT spektri. Kuid kui üks meist midagi ütles, siis ei esindanud ta sellega tervet LGBT gruppi. LGBT kogukonnas esindad sa põhimõtteliselt iseenda gruppi.

Me keskendusime noortele, et neid koolitada ning luua meediaprogramme. Kui me hakkasime inimestega intervjuusid tegema, eriti Londonis, siis märkasime, et puhtaid LGBT organisatsioone ei olnudki. Viimase 15 aasta jooksul on LGBT palju kasvanud ja muutnud. Alguses oli see üksnes geide ja lesbide organisatsioon, siis lisandusid neile biseksuaalsed ja hiljem veel transsoolised. Nüüd plaanitakse lisada veel QQI – queer, kahtlevad ja interseksuaalsed. Erinevaid identiteete on nii palju. Sa võid olla mees, kes magab meestega. Sa võid olla biseksuaalne, transseksuaalne või gei. Sa võid olla naine, kes arvab, et ta on mees.

“
Erinevaid
identiteete
on nii palju
”

Nüüd äkki pidime ümber mõtlema, kellega me räägime ning kuidas neile läheneda. Väga huvitav oli uurida, kes me olime ning kes olid nemad. Me kohtusime transseksuaalidega, kes olid ülimalt naiselikud, kuid soovisid, et neid võetaks meestena. Samuti kohtusime inimestega, kes nägid välja nagu mehed, käitusid nagu mehed, kuid tahtsid, et neid võetaks naistena.

Me pidime tegema kõik, et meie programm oleks esinduslik: me kaasasime inimesi kõikidest erinevatest gruppidest, kaasa arvatud heteroseksuaalseid inimesi. See kutsus meie hulgas esile mitmeid huvitavaid arutelusid ja väitlusi. Me ei jõudnud iial täieliku üksmeeleni, mis oli iseenesest huvitav, sest sageli ümbritseme end sarnase mõtteviisiga inimestega ning nii võib mõnikord tekkida arutelu inimesega, kellega te teatud teemadel kunagi ei räägi. Me tahtsime kogu aeg uusi asju õppida. Mõnikord tekkisid meil probleemid puhtalt seetõttu, et me uurisime asju, mis olid meie jaoks täiesti uued.

Näiteks LGBT kogukond määratleb end täiesti teistmoodi kui geide kogukond. Me pidime mõlemale lähenema erineval moel. Need organisatsioonid ei taha, et neid kategoriseeritaks, kuid samas nad ise kategoriseerivad. Suures osas on tegemist individuaalsuse ja ainulaadsuse otsingutega ning mõned tulevad välja täiesti juhuslike asjadega, et sinna jõuda, nad loovad selle baasil oma identiteedi, kas siis individuaalselt või üheskoos. Nad on loonud omaenda identiteetid. Seetõttu lükkavad nad end üha enam ühiskonna äärele, sest nad tahavad olla ainulaadsed ning erilised. Nad kõik jätkavad oma nurga otsimist. Need grupid muutuvad pidevalt, sageli puudub neil järjekindel sõnum, mida esitada. Grupid on sageli nii ametis endaga tegelemisega ning ei suuda tegeleda asjadega enda ümber.

Väga huvitav
oli uurida,
kes me olime
ning kes olid
nemad

Tegelikult ei saa nende identiteeti üheselt määratleda. See on nii muutlik, et seda tegelikult ei eksisteerigi. See on diskussiooni lõpp-punkt. Aga kui te mõtlete selle peale: ma olen mees, ma olen 27-aastane, mul on maja, ma olen vallaline, siis kui ebamäärane see on? Paari aasta pärast olen ma tõenäoliselt ikka veel mees, võib-olla on mul ikka veel oma maja ning võib-olla ei ole ma enam vallaline. Asjad võivad muutuda. Inimesed ei leia end 16–17-aastasena, jäädes siis sinna pidama. See on protsess, mis vältab kogu elu. ■

3.1. Identiteet ja grupid

Alustame kahest peamisest gruppide kohta käivist mõttest.

1. Grupid on vältimatud ja me ei saa ilma nendeta elada
2. Gruppe ei eksisteeri

Need kaks väidet on omavahel vastuolus, kuid loodetavasti on võimalik käesoleva peatüki lõpuks neist aru saada.

Ärge muretsege, te ei ole üksinda

Kui me vaatame ennast ning oma elu, märkame tõenäoliselt palju gruppe, mille liikmed me oleme. Nende hulka võivad kuuluda sõpradering, perekond, spordiklubi, meiega sama muusikat nautivad inimesed, usukollektiiv või noorteorganisatsioon (kohalik, piirkondlik, riiklik või globaalne) jne. Iga inimene maailmas kuulub erinevatesse gruppidesse. Inimesed on sotsiaalsed, me oleme teatud mõttes karjaloomad ning me vajame gruppe, et tunda end terviklikult. Me oleme need, kes me oleme tänu nendele asjadele, mis meile meeldivad ja mis meile ei meeldi ning tänu meie väärtustele ja huvidele ning kõikidele pisisjadele, mis meid iseloomustavad. Teadmine, et maailmas on veel teisigi inimesi, kellele meeldivad ja ei meeldi samad asjad, mis meile, tekitab hea tunde. See tähendab, et teised inimesed jagavad meie väärtusi, et meil on midagi ühist. Hea on teada, et teised inimesed jagavad meie väärtusi, sest see justkui õigustab neid.

Formaalsed ja informaalsed grupid

Gruppe on palju erinevaid, kuid põhimõtteliselt mahuvad nad kõik kahe äärmuse – formaalne ja informaalne – vahele.²⁵ Suurem osa gruppidest ei ole

ülemäära formaalsed ega ülemäära informaalsed, vaid jäävad kuhugi nende kahe äärmuse vahele. Formaalne grupp on grupp, mis selle liikmeid määratleb: näiteks ülikooli keemiakursus või sõjaväkke minek. Armeega ühinemisel ei muutu see vastavalt teie soovile. Pigem on asi vastupidi, teie peate kohanduma sellega, kuidas sõjaväes asjad käivad. Sama kehtib keemiakursuse kohta. Kursuse sisu ei muutu seetõttu, et teie sellega ühinesite ning see jääb enam-vähem samaks ka siis, kui teie olete kursuse juba läbinud ning alustanud uut semestrit.

Vastupidi sellele määratleb informaalne grupp end oma liikmete kaudu, näiteks sõprade ringkond või kohalik teatritrupp. Kui te olete koos sõpradega, teevad nad võib-olla mõnda asja, mida nad ei teeks, kui teid nendega koos ei oleks. Kui te kolite teise linna, ei ole teie sõprade ringkond enam sama, sest teid ei ole seal.

Vabatahtlike teatritrupp saab anda vaid selliseid etendusi, mis vastavad selle liikmete oskustele. Ja kui teie kohaliku koori parim laulja otsustab minna hoopis ragbit mängima, on järgmise esinemise kvaliteet tõenäoliselt teistsugune.

Vabatahtlik või sunniviisiline liikmestaatus

Gruppe võib vaadelda ka lähtuvalt sellest, kas liikmelisus on vabatahtlik või mitte. Te ei saa valida, kes on teie ema või isa või mis värvi on teie silmad või nahk. Te ei saa otsustada oma sünnikoha üle. Te ei saa otsustada, milline on teie seksuaalne orientatsioon.

Te võite lahkuda mõnest grupist, mille liikmeks olete vabatahtlikult saanud, näiteks soogrupist või usugrupist. Kuid nendest lahkumine tähendab suurt pingutust ning radikaalset elumuutust, mistõttu inimesed otsustavad sageli nendest gruppidest mitte lahkuda ka siis, kui nad ei samastu nendega täielikult.

²⁵ Rogers, A. (2004): Looking Again at Non-Formal and Informal Education – Towards a New Paradigm. <http://infed.org/mobi/looking-again-at-non-formal-and-informal-education-towards-a-new-paradigm/>

Gruppidevahelised võimusuhted

Grupid on meie olulised ning otstarbekad, pakkudes meie füüsilist ja emotsionaalset turvalisust. Kuid grupid võivad olla ka konflikti allikaks. Inimesed kalduvad soovima, et grupid, mille liikmed nad on, oleksid paremad kui muud grupid (kinnitamaks endale, et nad on teinud hea valiku).²⁶ Üks viis seda teha, on teisi gruppe alavääristada.

Näiteks võib Microsofti operatsioonisüsteemi tulihingeliselt toetav inimene leida, et Linuxi ja Apple'i kasutajad on üldiselt üsna kenad, kuid tehnoloogilistes valikutes ilmselgelt eksinud. Mõlema grupi liikmed leiaksid tõenäoliselt samuti mitmeid põhjuseid, miks nende valik on tegelikult ainus mõistlik lahendus ning parem kui ülejäänud kaks. Kuid need, kes ei ole oma operatsioonisüsteemi tulihingelised pooldajad, ei hooli sageli sellest, mida nad kasutavad: peamine on, et see töötaks.

See illustreerib, et tähtis pole alati see, millisesse gruppi me kuulume, vaid kui oluline on see grupp meie jaoks. Just see määrabki ära meie käitumise.

Psühholoogilised eksperimendid näitavad, et isegi juhuslikult kokku pandud gruppides tekib juba lühikese aja jooksul teatav üleolek gruppide suhtes, millega nad võiksid konkureerida.²⁷ See loomulikult eeldab, et gruppis tekib teatav homogeensus – “Meil on õigus, sest me oleme selle grupi liikmed”²⁸ – ning et seda nähakse ka teises grupis – “Nad eksivad, sest nad on teise grupi liikmed”. See meie-versus-nemad-mõtlemine on maailmas olnud paljude konfliktide allikas ning annab ainekust kokkupõrgeteks ka tulevikus.

Huvitav eksperiment on simuleerida sarnaseid võimusuhteid hariduslikes harjutustes, kutsumaks

“
Meie-
versus-
nemad-
mõtlemine on
olnud paljude
konfliktide
allikas
”

²⁶ Weller, C. (1999): Kollektive Identitäten in der internationalen Politik. In: Reese-Schäfer, W. (Ed.). (1999): Identität und Interesse. Der Diskurs der Identitätsforschung.

²⁷ Sherif et. al. (1988): The Robbers Cave Experiment, Intergroup Conflict and Cooperation. Wesleyan University Press, Connecticut.

²⁸ Tajfel, H. (Ed.). (1978): Differentiation between Social Groups. Studies in the Social Psychology of Intergroup Relations. Academic Press, London.

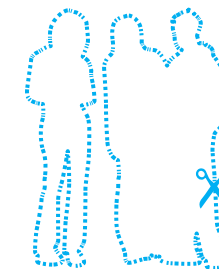
esile arutelusid grupi dünaamika, konfliktide jms kohta.

Formaalsetel gruppidel on kalduvus kasutada strateegiliselt inimlikku kuulumisvajadust ning pakkuda oma gruppi, näiteks rahvust, identifitseerimise allikaks, sest nende tugevus sõltub liikmete identifitseerimise tasemest.

Ei ühtegi gruppi ilma meieta

Gruppe kui selliseid ei ole olemas, vähemalt mitte ilma indiviidideta, kes end neisse kuuluvaiks nimetavad. Grupist saab grupp alles siis, kui selles on inimesi, kes leiavad üksteisega jagatud huvides tähenduse ning peavad seda identifitseerimise allikaks.

Grupid koosnevad indiviididest – need ei eksisteeri sõltumatult. See, mida sageli peetakse „kollektiivseks identiteediks“, on omadused, mille indiviidid gruppidele annavad. Sarnaselt isiklikele identiteedile on kollektiivne identiteet läbirääkimiste, arengu, muutuse ja vestluse protsess. Kui ei ole üksteisega suhtlevaid indiviide, kes arutleks selle üle, mida grupp neile tähendab ning mis nende grupis erilist on, siis grupp ei olegi. Grupp hakkab eksisteerima ning lõpetab eksisteerimise, sest inimestel on gruppi vaja (või ei ole vaja). Informaalsetel gruppidel on sageli oluliselt lühem eluiga kui formaalsetel gruppidel, sest need on tihedalt seotud indiviidide vahetute vajadustega. Grupid muutuvad niisama kiiresti kui neid elus hoidvate inimeste vajadused. Formaalsed grupid on palju vastupidavamad, kuid oma abstraktsema olemuse tõttu on nad ka konkreetsete indiviidide vahetutest vajadustest palju kaugemal. Kui teie sõpruskond võib laguneda pärast kooli lõppu, mil teie otsustate minna välismaale õppima, siis sõjavägi jääb püsima ka juhul, kui teie otsustate paari kuu pärast sealt lahkuda.

Benedict Anderson, American Cornelli ülikooli rahvusvaheliste suhete professor avaldas oma olulisima raamatu „Imagined Communities“ („Kujuteldavad kogukonnad“) aastal 1983.

Selles raamatus annab ta rahvuse-nimelisele grupile definitsiooni: „Ma pakun välja rahvuse definitsiooni: see on väljamõeldud poliitiline kogukond ning see on samaaegselt nii olemuselt piiratud kui iseseisev. See on väljamõeldud, sest ka kõige väiksema rahvuse liikmed ei tea suuremat osa oma kaasliikmetest, ei kohtu nendega ega isegi kuule neist, kuid igapäevases mõttes elab kujutlus nende ühendusest.“²⁹

Benedict
Andersoni
„Imagined
Communities“

Iga grupp, mis on selle grupi mistahes liikme jaoks liiga suur, et kõiki teisi tunda, on põhimõtteliselt „kujuteldav kogukond“.³⁰ Termin, mis algselt käis rahvuste kohta, võib kasutada ka teiste gruppide kohta, mis on „kujuteldavad“. Mitte ükski suure jalgpalliklubi fänn ei tunne kõiki teisi fänne, kuid nad kannatavad ning juubeldavad üheskoos ning on oma kogukonna kaudu ühendatud. Need on kogukonnad, mis eksisteerivad teoreetiliselt ning diskursuse kaudu, mitte läbi koosviibimiste või ühiste kogemuste. Kuna need on kujuteldud nii oma liikmete kui väljaspool kogukonda seisvate inimeste poolt, projitseeruvad stereotüübid nendele kergemini. Me võime olla geid, moslemid või mustanahalised ning leida, et see asjaolu ei ütle meie kohta mitte midagi, kes või kuidas me oleme. Kuid siiski, selle ühe asjaolu tõttu võime sattuda diskrimineerimise ohvriks, sest meile projitseeruvad kogukonna omadused ning sellega seotud assotsiatsioonid.

Kellegi kuuluvus mõnda sellisesse suurde gruppi on ülimalt ebakindel alus tegemaks järeldusi inimese väärtuste või eelistuste kohta elus. See, mida me saame öelda grupi (ja nende kultuuri) kohta, käib ainult grupi, mitte selles olevate indiviidide kohta. Me oleme lihtsalt liiga kompleksed selleks, et meid saaks taandada vaid ühe grupi liikmeks, kuhu me kuulume.

²⁹ Anderson, B. (1983): Imagined Communities, Reflection on the Origins and Spread of Nationalism. In: Ashcroft et al. (Ed.). (2006): The Post-Colonial Studies Reader. Routledge, USA. p.124.

³⁰ Anderson, B. op. cit.

3.2. Identiteet ja stereotüübid

Simona Fisichella

Euroopa vabatahtlik teenistus Belfastis

Oma EVT jooksul ei ole ma kordagi näinud kultuurierinevustest tingitud suuri probleeme, pigem aga siirast huvi teiste inimeste lugude ja identiteedi vastu. Loomulikult tõstasid jagatud hetked teiste identiteetide kohta palju küsimusi. Ma olen palju õppinud, mitte üksnes nende inimeste kohta, kellega ma koos elasin, vaid ka enda juurte kohta. Stereotüüpe ei pea alati vältima, see sõltub sellest, kuidas neid kasutada. Kui grupi liikmete vahel on piisavalt usaldav suhe, võivad stereotüübid olla lõbus viis, kuidas pöörata tähelepanu isiksuse mõnele aspektile või tuua välja väga (pealtnäha) erinevate kultuuride sarnasusi. Me tegime sageli nalja oma saksa korterinaabri üle, sest ta jäi alati hiljaks – see ei ole üldse sakslastele omane. Või „võltsitaallase“ üle: ta oli blond ja siniste silmadega ning ei osanud teha süüa muud kui munaputru ja hamburgereid.

Stereotüüpe
ei pea alati
vältima

Agnes Sieberth

Euroopa vabatahtlik teenistus Luxemburgis

Ma olin Euroopa vabatahtliku teenistuse raames ühe aasta Luksemburgis. Kuivõrd ma olen Austriast pärit, olin harjunud tüüpilise immigrandi „võõrtöölise“ klišeega. Luksemburgi immigrandid on peamiselt Portugalist. Portugallastel puudus minu kohta igasugune stereotüüpne arvamus – kuid luksemburglastel oli loomulikult immigrandist töötaja kohta tüüpiline ettekujutus. Sellest alates muutus minu nägemus võõrtöölisest –

eelarvamused vähenesid. Noorena, kui teadmised kultuurierinevusest on veel vähesed, tekivad eelarvamused ja stereotüübid kergesti. Minu jaoks on identiteedile oma tähenduse leidmine üks multikultuurilisse ühiskonda, kus inimesed mõistavad üksteist paremini kui vaid stereotüüpide kaudu.

Stereotüüpe on mistahes grupi kohta: ametite, usugruppide, seksuaalse orientatsiooni, nahavärvi, rahvuste, piirkondade, vanuse ning isegi inimeste kohta, kellele meeldivad Jaapani filmid, kes suitsetavad kalleid sigareid või loevad naisteajakirju. Meil kõigil on stereotüübid. Need on osa elust, meie mõtlemisviisist ning need on meie püsijäämise seisukohast olulised. See, et meil on stereotüübid, ei ole ilmtingimata halb.

Termin „stereotüüp“ tuleb kreekakeelsest sõnast „stereós“ (täendus: kindel, kõva) ning pärineb trükivaldkonnast. Esimest korda kasutas seda 18. sajandil prantsuse kirjapressil töötav trükikal Firmin Didot, kes kasutas seda kirjeldamiseks trükiplaadi valuvormi.³¹ Trükiplaadiga saab samast kirjutisest või pildist valmistada nii palju koopiaid kui vaja, vajutades sama kujutist erinevatele lehtedele või materjalidele. Stereotüüp, nagu me seda tänapäeval mõistame, toimib enamvähem samamoodi – see on meie peas kinnistunud kujund, mida kasutame erinevate inimeste ja asjade kohta. Sõna tähendus võib olla nii negatiivne kui positiivne.

Firmin Didot
ja sõna
„stereotüüp“
päritolu

Suure hulga stereotüüpide juures ei ole kõik kindlasti negatiivsed. Mõned neist võivad olla tegelikult päris toredad, nagu näiteks stereotüüp, et hispaanlastel on hea rütmitaju või et prille kandvad inimesed on intelligentsed.

31 Grzybek, P. (1999): Kulturelle Stereotype und Stereotype. In: Koch, W.A. [Ed.]: Natürlichkeit der Sprache und der Kultur. Bochumer Beiträge zur Semiotik, Band 18. Bochum: Brockmeyer. pp.300-327

Kuid see ei muuda neid tõsemaks ega uuemaks. Tegelikult ei ütle stereotüübid iial midagi uut. Need on ühiskonna tarkus, mida põlvest põlve edasi kantakse.³² Nende sisu ei üllata meid, sest need on hästi teada.

Aga miks me siis stereotüüpe vajame, kui me ei saa neid usaldada?

„Pildid meie peas“

Nagu juba ülal, väljamõeldud kogukondade käsitlemisel, mainitud sai, ei tunneta me iial maailma või selles peituvaid gruppe tervikuna. Me ei saa iial tunda iga inimest maailmas, tõenäoliselt ei külasta me terve eluaja jooksul kõiki maailma riike, ei maitse kõiki toitusid, ei nuusuta kõiki lilli ega puuduta kõiki kive. Maailm on lihtsalt liiga suur, et seda tervenisti tabada; vahetult suudame sellest kogeda vaid imeväikest osa.

Kuna me ei saa tajuda maailma füüsiliste meelte kaudu, kuid sellegipoolest on meil vajadus mõista maailma, milles elame, peame looma sellest ettekujutuse enda peas. Me korraldame selle lihtsama mudeli järgi ümber ning loome seeläbi „pildid oma peas“³³, ehk teisisõnu stereotüüpiseerime seda.

1922. aastal kirjutas Ameerika kirjanik ja poliitikakommentaator Walter Lippman (1889 – 1974) raamatu „Public Opinion“ („Avalik arvamus“). Oma raamatus väidab ta, et inimesed peavad paratamatult kasutama stereotüüpe, kirjeldamaks oma keerukat reaalsust, kuna neil on piiratud võime tajuda maailma tervikuna. Ta ütleb: „Meie stereotüüpiseeritud maailm ei ole tingimata see maailm, mis me sooviksime, et see oleks. See on lihtsalt maailm, mis me tahame, et see oleks.“

Walter
Lippman
– „Public
Opinion“

32 Imhof, H. (2002): Stereotyp, Identität und Geschichte. Die Funktion von Stereotypen in gesellschaftlichen Diskursen. Peter Lang, Frankfurt. p.63

33 Lippmann, W. (2007): Public Opinion. NuVision Publications

“
Me
korraldame
maailma
lihtsama
mudeli
järgi
ümber
”

Inimesed loovad niinimetatud „pseudo-keskkonna“, mis peegeldab nende subjektiivset kujutluspilti maailmast, kuhu kuuluvad nende stereotüübid. Osaliselt ei ole see isiklik pseudo-keskkond päris, vaid on väljamõeldud. Seega tajuvad inimesed asju omaenda pseudo-keskkonnas, kuid nende tegevused leiavad aset tegelikus maailmas.

Teisisõnu on stereotüüpide kaks peamist funktsiooni järgmised:

Korrastada maailma

Ilma kategoriseerimata ajaks meid ümbritsev suur infotulv ning inimeste mitmekesisus meid segadusse. Stereotüübid muudavad maailma lihtsamaks ning kontrollitavamaks. Nad aitavad meil tulla toime elu keerukusega. Kui me kellegagi kohtume, ei ole meil vaja koguda kokku kõikvõimalikku informatsiooni; me võime luua kujutluspildi uutest inimestest ka vähese info põhjal ning sellest lähtudes ennustada nende hilisemat käitumist. See aitab meil mõista, kuidas meie nende inimestega peaksime käituma.

Me loome teiste inimeste kohta stereotüüpe varasema kogemuse, sõprade ja perekonna käest kuulnud lugude või filmis nähtu põhjal ning telešõude või reklaamide ning meid ümbritsevas kultuuris levinud arvamuste najal.

Kui stereotüüp on loodud, kasutame seda uue olukorraga silmitsi seistes. Meie stereotüübid on kui filter selle ees, mida ja kuidas me näeme ning seeläbi moonutavad need meie maailmataju.³⁴

Meile räägitakse maailmast ning me loome selle kohta kujutluspilte veel enne, kui seda ise näeme ja kogeme. Me defineerime maailma veel enne, kui seda näeme.

“
Stereotüübid
muudavad
maailma
lihtsamaks
ning
kontrollitavamaks
”

Sellised eelarvamused mängivad olulist rolli selle juures, kuidas me viimaks maailma tajume. Stereotüübid on peaaegu nagu prillid, mis määravad ära, mis „värvides“ me asju näeme. Kui me satume silmitsi täiesti uute asjadega, keskendume tuttavatele aspektidele või meie stereotüüpe kinnitavatele elementidele. Kui sakslasest seminaril osaleja on alati esimene, kes hommikul kohale jõuab, siis võime mõelda, et „Loomulikult on ta täpne, ta on ju sakslane“ ning seejuures jätame tõenäoliselt tähelepanuta asjaolu, et ka tema hispaanlasest kolleeg jõuab alati õigel ajal kohale.

Neid prille ei saa me iial täielikult eest võtta. Oluline on meeles pidada, et see, mida me kogeme, on meie piiratud tunnetuse, ettekujutuse ja stereotüüpide tulemus. Seetõttu on mõistlik mitte langetada otsuseid pelgalt selle põhjal, kuidas me maailma näeme, vaid võtta hetk ja mõelda, kui palju on sellel pistmist tegelikkusega.

Korrastada ennast maailmas

Me mitte üksnes ei korrasta maailma enda ümber, vaid ka ennast maailmas ja gruppide siseselt. Selleks, et luua stereotüüpe grupi kohta, peame nägema seda gruppi võrdluses meie enda grupiga. See protsess töötab samuti läbi stereotüüpiseerimise.

Kahte liiki stereotüübid

Stereotüüpe on kahte sorti ehk stereotüüpiseerimisel on kaks suunda:

1. „hetero-stereotüübid“ (teise grupi kohta)
2. „auto-stereotüübid“ (enda grupi kohta)

Auto- ja hetero-stereotüübid on üksteisest sõltuvad. Iga hetero-stereotüüp, mis inimesel kellegi teise suhtes on, lubab meil tegelikult aimata, millised stereotüübid sellel inimesel enda kohta on.

³⁴ Lippmann, W. op. cit. p.89

Kui grupp norralasi arvab, et itaallased on lärmakad ja vahetud, tähendab see suure tõenäosusega, et nad peavad end vaikumateks ja ettevaatlikumateks. Tegelik informatsioon, mida sellest stereotüübist võib saada, ei ole mitte see, et itaallased on lärmakad, vaid et norralased peavad end nendega võrreldes vaikumateks. Seega on stereotüüpidel kolm informatsioonitasandit:

„Peidetud“ informatsioon

- Väidetav tõesus: stereotüübid jätavad mulje, nagu annaksid nad teatud gruppide kohta tõest informatsiooni
- Väidetav informatiivsus: stereotüübid jätavad mulje, nagu annaksid nad teatud gruppide kohta faktilist informatsiooni
- „Peidetud“ informatsioon: stereotüübid annavad informatsiooni stereotüüpiseeriva inimese kohta

Kui me ei taha stereotüüpide väidetaval tõesusel või informatiivsusel end petta lasta, on oluline olla tähelepanelik, lugeda stereotüübi „peidetud“ informatsiooni ning mõista, mida see ütleb seda kasutava inimese kohta.

Kuid kui keegi ütleb välja mõne stereotüübi, ei väljenda see automaatselt selle inimese arvamust. Stereotüüpide loojaiks on kollektiivid, need ei ole vaid ühe inimese loodud arvamused. Teatud grupp peab stereotüüpi uskuma, selleks et see hakkaks eksisteerima. Stereotüüpe kantakse edasi suheldes, need on osa sellest, mida mõtleb suurem hulk inimesi, mitte sellest, mida üksikisikud omaette välja mõtlevad.³⁵

Stereotüüpide oht on see, et kuna neid jagab suur hulk inimesi, võidakse neid võtta faktide pähe ning kasutada seejärel tegevuse ajendina. Need võivad muutuda eelarvamuseks. See võib juhtuda nii kollektiivselt kui ka individuaalselt. Kui stereotüübist saab eelarvamus, ei ole see enam positiivne või negatiivne kujund kellestki teisest, sest see on segunenud isiklike emotsioonidega. Ja kui need emotsioonid viivad välja tegudeni, saab alguse diskrimineerimine.

““
Stereotüüpide
oht on see,
et neid võib
eksklikult
pidada
faktideks
””

Stereotüübid = inimeste iseloomulike omaduste kohta käiva info töötlemine ning oma peas selle sorteerimine erinevatesse üldistesse „lahtritesse“
Eelarvamused = stereotüüp + emotsioon (negatiivne või positiivne)
Diskrimineerimine = stereotüüp + emotsioon - tegevus (tegevus leiab aset vastavalt iseloomuliku omadusega seotud tunnete, see võib olla nii positiivne kui negatiivne)³⁶

Stereotüübid
Eelarvamus
Diskrimineerimine

Stereotüübid on aluseks nii positiivsele kui negatiivsele diskrimineerimisele, s.o kvoovid naiste osatähtsuse suurendamiseks juhtivatel ametikohtadel. Diskrimineerimine ei käi kunagi isiku kohta, vaid on pigem seotud kategooriatega, kuhu see isik sobitub, ning nendega seotud stereotüüpidega. Loomulikult ei hooli diskrimineeritav inimene sellest eriti, sest tema tunneb diskrimineerimise tagajärgi väga valusalt.

Stereotüüpide kahtluse alla seadmine

Just seetõttu ongi stereotüüpidel niivõrd halb tähendus ning sel põhjusel on need sedavõrd tundlik teema, et me eelistame sellest otse mitte rääkida. Stereotüübid võivad olla solvavad ning oleks keeruline leida inimest, kellele meeldiks, kui teda pannakse gruppi, mida seostatakse mõne üldistatud (negatiivse) omadusega, eriti siis, kui seda teeb keegi, kes isikut ei tunnegi.

Stereotüüpide mõju meie käitumisele ja tegevusele on seda suurem, mida vähem oleme teadlikud asjaolust, et tegelikult on tegemist stereotüüpide, mitte faktidega. Oluline on nende olemasolu aktsepteerida ning tunda huvi nende päritolu kohta. Millist lugu oleme kuulnud? Milliseid pilte oleme näinud? Millised on olnud meie kogemused? Mis on aidanud areneda nendel stereotüüpidel, mis meil on? Alles siis, kui mõistame, kuidas stereotüübid mõjutavad seda, kuidas me maailma tajume, saame neist läbi näha.

3.3 – Üksikisikute identiteedi areng grupis

Valmisolek stereotüüpidest üle saamiseks on eriti oluline siis, kui kohtume rahvusvahelise noorsootöö raames erineva kultuuritaustaga inimestega. Selliste tegevuste piiratud ruum, teistega jagatud aeg ja tunnete intensiivsus aitavad meil õppida kiiremini ja paremini „võõraid inimesi“ tundma kui see igapäevaelu olukorras tavaliselt võimalik oleks. Suurem osa noortele suunatud hariduslikest tegevustest (seminarid, õppevisiidid, noortevahetused, koolitused, töölaagrid...) toimuvad gruppides. Need grupid võisid olemas olla juba varem ning neil võib olla teatud ühine taust, kuid enamasti luuakse need hariduslike tegevuste eesmärgil.

Grupisisese mitmekesisuse ja/või „uues grupis“ koos töötamise asjaolu on osa rahvusvahelise noorsootöö olemuslikust väljakutsest ning samas on see osalejatele ka suurim õppimise võimalus.

See on põhjus, miks grupi kontekst ei ole ainus koht, kus toimub õppimine ning isiklik areng. Sellele lisaks on grupidünaamika, grupisisese võimusuhted, stereotüübid, erinevad kuuluvustunded, enamuse ja vähemuse suhted jne, mis kõik täidavad õppesisu otstarvet.

Kasutades grappe mitte pelgalt kontekstina vaid hariduslike noorsootöötegevuste õppimise allikana, suunavad nende gruppide kogemused ja refleksioonid meie grappe, meie käitumist ja osalust neis ka elus väljaspool konkreetset tegevust. Noorsootöösektor on olulisel määral selles suunas arenenud ning grupiõppimiseks sobilikke vahendeid, meetodeid ja praktikaid on palju.

Mis puudutab identiteeti, siis on väga sageli tösi see, et „grupile orienteeritud“ õppimises ei ole osalejate spetsiifilised huvid nähtavad, haridusprotsessis ei võeta piisavalt arvesse nende tausta, konteksti ja olukorda. Personaalsele refleksioonile suunatud meetodid ei ole piisavalt artikleeritud ning sageli on need igavad ning neid peetakse ajaraiskamiseks. Isegi niinimetatud vaba aeg tuleb veeta grupiga koos. Ükskord oli koolitaja öelnud ajalehte lugevale osalejale: „Mida sa teed? Mine räägi inimestega! Ajalehte võid kodus ka lugeda.“

Kui juhtuvad sellised asjad, kui meetodeid, aega ja ruumi isiklikuks refleksiooniks ja grupikogemuse seedimiseks on liiga vähe, siis on rahvusvahelise noorsootöö tegevused küll põnevad, kuid kunstlikud. Neil puudub seos inimeste tegelike murede ja igapäevaeluga. See teeb keeruliseks vajaliku tähelepanu pööramise osalejate isiklikule arengule. Keeruliseks muutub ka õpikogemuse laiendamine teistesse kontekstidesse ning rahvusvahelise noorsootöö tulemuste levitamine.

Kui identiteedi arendamine tähendab isiklikke valikuid ja kohustusi, kui grupidünaamika, võimusuhted, stereotüübid, erinevad kuuluvustajud ja enamuse ning vähemuse suhted on olulised õppimise allikad, siis kui palju võimalusi ja ruumi pakume selle kõige jaoks grupile orienteeritud tegevuste raames?

Olemasolevate hariduslike meetodite juures on vajadus isikliku ruumi, valikute ja kohustuste järele mitte grupist sõltumatu, vaid grupi sees, selle kaudu ja selle jaoks. See on tõenäoliselt ka põhjus, miks viimastel aastatel on rahvusvahelises noorsootöös üha olulisemaks muutunud sellised meetodid nagu päevaraamatud, mõtisklused,

Noortetegevused peaksid pakkuma aega ning kohta identiteedi arendamiseks

enesehindamine, enese- ja vastastikanalüüsi harjutused, isiklikud arenguplaanid jne.

Olulisust on hakanud koguma identiteedi uurimine iseseisva teemana. Ei ole isekas tegeleda iseendaga ning keskenduda sellele, kes sa oled. Vastupidi, see on iseenda enesekindlusele kasulik ja vajalik ning määrab ära, kui mugavalt inimene end grupis tunneb.

3.4. - Meetodid ja tegevused

Selles peatükis käsitletavat meetodid keskenduvad ennekõike „indiviidi ja grupi suhtele“. Kui suures osas määratleb inimesi see, millistesse gruppidesse nad kuuluvad, mida selline kuulumine tähendab jne?

Esimene meetod, „Identiteedipüramiid“, keskendub ennekõike erinevatesse gruppidesse kuulumise kultuurilisele elemendile. Kuidas väärtusi õpitakse ning edasi antakse, millised struktuurid eksisteerivad erinevates gruppides, sanktsioonid ja „normaalsuse“ definitsioon jne.

Teine meetod, „Võimulill“, keskendub enam sellistele gruppidele antavatele sotsiaalsetele rollidele ja atribuutidele, kuhu inimene kuulub kas vabatahtlikult või tahtmatult. See uurib võimu jagunemist ning selle tähendust üksikisikule grupikeskkonnas.

Need meetodid aitavad mõelda inimeste gruppidesse kuulumisele

Identiteedipüramiid

See meetod stimuleerib eneserefleksiooni ja jagamise protsessi, mis puudutab inimese erinevaid kuuluvusi ja seda, kuidas need avalduvad nende elus ja reaalses olukordades. See aitab visualiseerida iga inimese kuulumiste rohkust ning mõelda nende kuulumiste omavahelistele suhetele ning leida sealt struktuure, mustreid ja väljakutseid.

See meetod
stimuleerib
enese-
refleksiooni-
protsessi
erinevate
kuulumuste
osas

Samm-sammult:

1. Paluge igal osalejal joonistada individuaalselt paberile allapoole suunatud teravikuga kolmnurk nii, et see täidaks võimalikult suure osa paberist.
2. Nüüd paluge osalejatel panna kolmnurka kirja kõik grupid, kuhu nad kuuluvad ja/või millega end identifitseerivad, ning seda lähtuvalt grupi suuruselt: suuremad grupid üleval, kus kolmnurk on laiem, ja väiksemad allpool, kus kolmnurk on kitsam. Nad võivad gruppide vahele teha ka jooned, et kolmnurk näeks välja nii, nagu oleks tal palju erinevaid kihte.
3. Kui osalejad on mõelnud erinevatele gruppidele, kuhu nad kuuluvad, paluge neil paberi ülejäänud osale joonistada iga grupi juurde väike kastike (kui nad joonistasid kolmnurga A4 paberile, võite anda neile A3 paberi, millele nad oma kolmnurga liimivad, et neil oleks rohkem ruumi). Kastidesse panevad nad kirja väärtused, mis on erinevates gruppides tähtsad, ning muud olulised detailid, nagu näiteks riietusnorm, soorollid, kuidas tegeldakse mittesobiva käitumisega jne.
4. Nüüd palub õpiprotsessi toetaja osalejatel oma kolmnurka uurida:
 - Kas gruppide seas on vastuolulisi gruppe?

Materjalid: A4
paberilehed
(soovi korral ka
A3 paberilehed),
markerid,
pliatsid,
pabertahvel

- Kas leidub keskne teema?
- Millise grupiga on nad teadlikult ühinenud?
- Millised grupid on nende enesemääratluse seisukohast eriti olulised?
- Jne.

5. Nüüd peaksid osalejad koonduma kolme või nelja kaupa gruppidesse, et jagada üksteisega oma kolmnurki ning ennekõike arutleda, kas nad on leidnud korduvaid teemasid või konflikte, millest nad varem olid või ei olnud teadlikud. Osalejad peaksid grupina tuvastama ühised jooned ning leidma, kui sarnaselt või erinevalt oluline on nende jaoks teatud gruppidesse kuulumine.

Arutelu

Arutelu käigus on oluline teha läbi kolm etappi: refleksioon, üldistamine ja rakendamine.

Refleksioon

- Kas oli keeruline tuvastada gruppe, kuhu te kuulute?
- Kuidas te saite teada nende gruppide väärtused: kes teile ütles, kust te nende kohta informatsiooni saite?
- Kui mitmesse gruppi olete alati kuulunud? Kui palju neist on hilisemad?

Üldistamine

- Kas te saite teada midagi uut?
- Võrreldes enda kolmnurka teiste omadega, kas oli midagi sellist, mis teid üllatas?

Rakendamine

- Mida see teie jaoks tähendab?
- Kuidas saate selle tegevuse käigus omandatud rakendada enda igapäevaelus?

Kohandused

Kui te kasutate seda tegevust seminari/vahetuse alguses, on see hea viis osalejaid omavahel tuttavaks teha. Sellisel juhul on soovitatav mitte minna väga sügavuti, et osalejatel oleks suhtluslävi madalam ning kergem endast rääkida.

Kui te teete seda tegevust intensiivse ja võib-olla ka konflikte tekitanud kogemuse lõpupoole, võite paluda osalejatel kolmnurgas määratleda, millised nende väärtustest mängisid konflikti juures peamist rolli. Seejärel peaksid nad uurima, kust see väärtus alguse sai ning kuidas teised, erinevatest gruppidest pärinevad väärtused seda intensiivistavad.

Allikas: Selle meetodi töötas 2004. aastal välja Bastian Küntzel. Kuid sarnaseid meetodeid ja lähenemisi, millest käesoleva trükise autorid ei ole teadlikud, võis olla välja töötatud ka varem.

Võimulill

See tegevus julgustab ning suunab osalejaid mõtlema oma identiteedile ning sellele, kuidas erinevatesse gruppidesse kuulumine võib anda neile eeliseid või panna nad ebasoodsasse olukorda. Individuaalse refleksiooni, väikestes gruppides läbi viidud arutelude ning kogu grupi kohtumiste kaudu osalejad kaardistavad ning võrdlevad mitmekesisuse erinevaid kategooriaid ning mõtlevad, mida nad saaksid teha, et kasutada oma võimu ja privileege ebasoodsamas olukorras olevate inimeste võimestamiseks. Neid peaks julgustama arutlema võimujagunemise teemal ning suunama mõtlema, kuidas see on seotud kuulumisega erinevatesse gruppidesse ning asuma vastutustundlikult ja konstruktiivselt tegutsema oma võimu ja privileegidega.

Samm-sammult:

Jagage välja töölehed ning paluge osalejatel leida endale ruumis vaikne nurgake. Töölehel oleva lille keskosa on täidetud mitmete kategooriatega. Igast kategooriast tuleb välja sisemine (väiksem) ja välimine (suurem) õieleht, millest igaühel on siduv väide. Osalejad peaksid igast kategooriast valima ning märkima ära kas suure või väikse õielehe, vastavalt sellele, millisesse gruppi nad tunnevad end kuuluvat.

Esmapilgul võib väikeseid õielehti võtta kui privilegeeritud grupe ning suuri ebasoodsamas olukorras olevaid grupe. Kuid tegelikult võivad osalejad otsustada, millisesse gruppi nad kuuluvad ning mida see nende igapäevaelus tähendab. Alles siis peaksid nad otsustama, kas see on nende jaoks privileeg või ebasoodne olukord.

Veenduge, et osalejad mõistavad, et see harjutus on üksnes nende endi jaoks. Neil ei paluta seda teistega jagada, kui nad ei soovi. Taustaks võib panna mängima vaikse muusika.

See meetod stimuleerib erinevate kuuluvuste kohta käiva eneserefleksiooni protsessi

Kui kõik on lõpetanud, jagage suurem grupp kuueliikmelisteks väiksemateks gruppideks. Paluge igal grupil arutada järgnevaid küsimusi:

- Kas oli keeruline otsustada, milliseid õielehti valida?
- Millised on sisemiste gruppidega seostatavad privileegid? Millised on välimiste gruppidega seostatavad puudused? Kas sisemise grupiga seostatakse samuti mõnda puudust? Kas välimise grupiga seostatakse ka mõnda privileegi? Milliste gruppidega ühinesite seda soovimata? Millistesse kuulute ilma grupi tegevuses aktiivselt osalemata?
- Milline on teie tasakaal sisemiste ja välimiste õielehtede vahel? Kuidas te sellesse suhtute?
- Mis tunne on kuuluda „sisemiste õielehtede gruppidesse“? Mis tunne on kuuluda „välimiste õielehtede gruppidesse“?

Pärast arutelu väiksemates gruppides paluge kõikidel koguneda mõttevahetuseks uuesti suuremasse gruppi.

Arutelu

Arutelu käigus on oluline teha läbi kolm etappi: refleksioon, üldistamine ja rakendamine. Kuid pidage meeles, et osalejad on just veetnud palju aega väiksemates gruppides ning selle harjutuse üle arutlenud. Ärge paluge neil ilmtingimata varem arutletut korrata, vaid lisage refleksiooni uusi dimensioone.

Refleksioon

- Kuidas te end tunnete?
- Kas oli kerge otsustada, kas kuulute sisemisse või välimisse õielehte?
- Kas väikese grupi arutelu oli mõni üllatav hetk, mida sooviksite teistega jagada?

Üldistamine

- Kas kõikidesse gruppidesse kuulumine tähendab teile sama?
- Millal on need olulised ja millal mitte?
- Kas teie arvates on olukordi, kus esineb pööre: privileegist saab puudus või vastupidi? Kas te oskate tuua näiteid?
- Kas teie arvates on teie ühiskonnas kõikidesse gruppidesse kuulumine ja kõik kategooriad sama olulised? Millised neist on teie kodumaal olulisemad ja millised vähemolulised?
- Kas kuulumine ühte gruppi võib tuua kaasa kuulumise teise gruppi? Kas te oskate tuua näiteid?
- Kuidas saaks teid võimestada, kui te kuulute ebasoodsamas olukorras olevasse gruppi?

KOKKUVÕTE

Me loodame, et nautisite käesoleva trükise lugemist ning et see aitab teid noorsootöös ja julgustab teid identiteedi teemat iseseisvalt edasi uurima...

Käesoleva trükisega soovime anda omapoolse panuse, et hõlbustada identiteediteemalisi refleksioone ja arutelusid rahvusvahelises noorsootöös. Me loodame, et näete selles identiteedi teemat käsitlevat praktilist juhendit, mis ei keskendu üksnes grupile vaid ka indiviidile – see on juhend, mis võtab identiteeti mõlemas osas tõsiselt. Me usume, et identiteeti puudutavad küsimused on allikaks paljudele probleemidele ja lahendustele, millega me tänapäeval Euroopas ja mujalgi kokku puutume. Me soovime julgustada teid sellega tegelema mitte üksnes noorsootöö kõrvalteemana, vaid kui teemaga, mille üle kõik meist peaksid töö ja igapäevase elu kontekstis sügavalt järele mõtlema.

Me loodame, et käesolev trükis ei andnud teile üksnes palju infot, vaid julgustas teid identiteedi teemat iseseisvalt edasi uurima.

Võib-olla meenutasid teiste kogemused teile teie enda sarnaseid kogemusi selles vallas ning te mõistsite identiteedi mõiste olulisust erinevates projektides. Käsiraamatus jagatud meetodid on teile loodetavasti hüppelauaks, et saaksite luua uusi meetodeid või otsida sarnaseid tegevusi.

Identiteedi uurimine ei anna kindlaid vastuseid, pigem tekitab see juurde uusi küsimusi, kuid see on alati põnev ning paljastab teie ning teiste kohta uusi asju. Mida tähendavad need teie elule ning sellele, kes te olete, on teie otsustada!

Kui te soovite saada rohkem selle teema kohta teada, heitke palun pilk meie allikatele ja viidetele!

Me soovitame teil vaadata käsiraamatu ka lisa „Isiklik kaaslane: leia end“, kui soovite omaette oma identiteedi üle reflekteerida!

Üldised

Anderson, B. (1983): Imagined Communities, Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. Raamatus: Ashcroft et al. (Toim.) (2006): The Post-Colonial Studies Reader. Routledge, USA.

Erikson, E. H. (1964): Insight and Responsibility. Norton, New York.

Erikson, E.H. (1968): Identity: Youth and Crisis. Norton, New York.

Fearon, J. D. (1999): What is identity (as we now use the word)? Stanford University. <http://www.stanford.edu/~jfearon/papers/iden1v2.pdf>

Giddens, A. (1991): Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age. Stanford University Press, Stanford.

Karsten, A. (2008): Made to be broken? <http://www.nonformality.org/2008/02/made-to-be-broken/>

Learning-Theories.com. Theories and Models of Learning for Educational Research and Practice.

www.learning-theories.com

Marcia, J. E. (1966): Development and Validation of Ego Identity Status. Journal of Personality and Social Psychology. May 1966, Washington DC.

Michael, M. (1996): Constructing Identities, the social, the nonhuman and change. SAGE Publications, London.

Rogers, A. (2004): Looking Again at Non-Formal and Informal Education – Towards a New Paradigm. www.infed.org/biblio/non_formal_paradigm.htm

Schneider, J. (2001): Deutsch sein, Das Eigene, das Fremde und die Vergangenheit im Selbstbild des vereinten Deutschlands. Campus Verlag, Frankfurt.

Sennett, R. (1998): The Corrosion of Character, the Personal Consequences of Work in the New Capitalism. Norton, New York.

Sherif et. al. (1988): The Robbers Cave Experiment, Intergroup Conflict and Cooperation. Wesleyan University Press, Connecticut.

Straub, J. (2004): Identität. Raamatus: Handbuch der Kulturwissenschaften. Grundlagen und Schlüsselbegriffe.

Weimar: Verlag J.B. Metzler, Stuttgart.

Tajfel, H. (Toim.). (1978): Differentiation between Social Groups. Studies in the Social Psychology of Intergroup Relations. Academic Press, London.

Weller, C. (1999): Kollektive Identitäten in der internationalen Politik. In: Reese-Schäfer, W. (Toim.). (1999): Identität und Interesse. Der Diskurs der Identitätsforschung.

Wright, J. E. (1982): Erikson, Identity & Religion. Seabury Press, New York.

Zuckerman, E. (2010): Listening to global voices. http://www.ted.com/talks/ethan_zuckerman.html

Muljekujundus (internetis)

Boyd, D. (2002): Faceted ID/entity: Managing Representation in a Digital World. Massachusetts Institute of Technology. Brown University.

Boyd, D. (2007): Why Youth (Heart) Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life.

Raamatus: Buckingham, D. (Toim.). (2007): MacArthur Foundation Series on Digital Learning – Youth, Identity, and Digital Media. MIT Press, Cambridge

Goffman, E. (1990): The Presentation of Self in Everyday life. Penguin Group, London.

Quinn, J. (2010): Perceptions of Identity in Social Networking: Controlling your Online Presence.

<http://networkconference.netstudies.org/2010/04/perceptions-of-identity-in-social-networking-controlling-your-online-presence>

Identiteet ja stereotüübid

Grzybek, P. (1990): Kulturelle Stereotype und stereotype Texte. Raamatus: Koch, W.A. [Toim.]: Natürlichkeit der Sprache und der Kultur. Bochumer Beiträge zur Semiotik, Band 18. Bochum: Brockmeyer.

Imhof. Raamatus: Hahn, Hans Henning (2002): Stereotyp, Identität und Geschichte. Die Funktion von Stereotypen in gesellschaftlichen Diskursen. Peter Lang, Frankfurt am Main

Lippmann, W. (1922): Public Opinion. NuVision Publications

SALTO trükised sarnastel teemadel

E.M.POWER. Praktiline käsiraamat rahvusvahemusse kuuluvate naiste võimestamisest. (2008)

Diverse Concepts, Diverse Practices. Exploring Quality in Cultural Diversity Training. (2007)

ID Booklet. IDEas for Inclusion & Diversity. (2006)

Laadige tasuta alla need ja teisedki SALTO brošüürid aadressil:

www.salto-youth.net/rc/cultural-diversity/publications-of-cultural-diversity

Kui te otsite noorsootöö ja koolitusmeetodeid identiteedi ja kultuurilise mitmekesisuse kohta, heitke pilk materjalidele SALTO meetodite andmebaasis aadressil: www.SALTO-YOUTH.net/Toolbox

Tänuõnad

Miguel Ángel García López, autor

Miguel on kogenud hindaja, koolitaja, e-õppe toetaja ning materjalide autor, kes on rahvusvahelisel tasandil töötanud juba üle kümne aasta. Tema huvi identiteedi teemade vastu ja kogemus selles vallas on seotud tema tööga kultuuridevahelise dialoogi, kodanikuhariduse ja jwemusrahvaste teemal.

Organisatsioon: Training for Action www.trainingforaction.com

Bastian Küntzel, autor

Bastian on mitteformaalse hariduse propageerija, vabakutseline koolitaja, haridusnõunik ja aegajalt ka kirjanik. Tema töö keskendub kultuuridevahelisele õppimisele ja inimõiguste haridusele. Teda huvitab identiteedi teema, sest teda paeluvad inimesed – kuidas me saame selleks, kes me oleme, kes me tahame olla, kes teised tahavad, et me oleksime – ning mis juhtub, kui me püüame rahulikult koos elada.

Organisatsioon: Incontro – haridus | kommunikatsioon | arendus

www.incontro-training.org

TOY profiil: <http://trainers.salto-youth.net/BastianKuentzel>

Katharina Moser, autor ja projektkoordinaator

Katharina elus ja kirjutistes on kultuuriidentiteedi teema ning eriti erinevate identiteetidega seotud stereotüübid olnud läbiv teema. Lõpetades õpingud teatri, kultuuriuuringute ja keelte alal, oli Katharina õnnelik, et tal tekkis võimalus minna Londonisse ja saada rohkem teada Inglismaa ja Austria arvukate kultuuriliste erinevuste kohta.

Autoriõigus: SALTO-YOUTH kultuurilise mitmekesisuse ressursikeskus, 2010
www.SALTO-YOUTH.net/diversity
The British Council, 10 Spring Gardens, London SW1A 2BN, Ühendkuningriik

Paljudamine ja kasutamine mitteärilisel eesmärgil on lubatud, kui allikana mainitakse SALTO-YOUTH Cultural Diversity www.salto-youth.net/diversity ning teavitust saadetakse aadressil diversity@salto-youth.net. Muu autoriõigusega kaitstud meetodeid ei või paljundada ilma omaniku nõusolekuta.

Projektijuhtimine

Marina Gautier
SALTO Cultural Diversity

Toimetaja

Nik Paddison
<http://trainers.salto-youth.net/nikpaddison>

Kujundus

Charles Wythe
www.charleswythe.co.uk

Kirjalike kogemuste eest tänu:

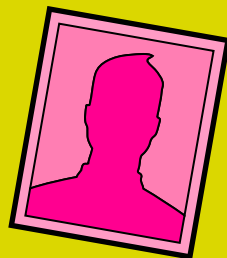
David Arribas, Lance Coulton, Alena Felcmanova, Simona Fisichella, Flavia Giovanelli-Marie, Ryan Haynes, Catherine Illingworth, Terry Mattinson, Kirill Onishchenko, Sofia Ribeiro, Sevcana Selamet, Agnes Sieberth ja Luca Sparnacci

Täname ka osalejaid ja koolitajaid, kes vastasid identiteediküsimustikule, ning Ühendkuningriigi riikliku agentuuri meeskonda

Noorte mõistmine

Uurides **identiteeti** ning selle rolli
rahvusvahelises noorsootöös

Kultuuridevaheline õppimine tähendab näha teisi ning seda, mis on erinev ja mitmekesine, kuid me näeme teisi vaid siis, kui vaatame kõigepealt iseennast.

Kes ma olen? Kes nemad on?
Kuidas saaksime suhelda ning jagada? Identiteedi küsimus on rahvusvahelise noorsootöö tuum.

„**Noorte mõistmine**“ ühendab endas ülevaadet teooriatest, mis puudutavad identiteedi mõistet, ning kogemusi praktikutelt ja praktilisi meetodeid, mida saab kasutada noortega töötades. See on praktiline töövahend noorsootöötajatele, millega vastata üha kasvavatele väljakutsetele, mida kätkeb endas identiteedi mõiste noorsootöös.

www.salto-youth.net/diversity

SALTO-YOUTH
CULTURAL DIVERSITY
RESOURCE CENTRE

Education and Culture

**BRITISH
COUNCIL**

Projekti rahastamist toetas Euroopa Komisjon. Trükkis peegeldab üksnes autorite vaateid. Komisjon ja Briti Nõukogu ei vastuta käesolevas trükises leiduva informatsiooni mistahes viisil kasutamise eest.